

Lotz A. és Társai

váczi-töltés 403. szám Pesten.

Ló-istálló teljes felszereléseit és egyes ló-istálló vasmunkákat

LOTZ A. és TÁRSAI-nál

Pesten, váczi-töltés 403. sz.

386 (2-12)

Titkos betegségeket és nemi gyengeséget

katonai és polgári kórházakban sikerrel használt egyszerű módszerrel bámulatos gyorsan és alaposan (az ujjonnan keletkezett) 48 óra alatt) gyógyítja **Wells J.** gyak. orvos és szülész, az itteni és kir. garnizon főorvosában kiszolgált osztályorvos, minden alkalmatossággal egy a titoktar és, mint a gyógyezelőkhoz jól beosztott **rendelő-intézetében** Pest, kis mező-utca 38. sz. 1. emelet, (a „Terézhoz” czimzett gyógytár szomszédságában), bemenet a lépcsőn, naponként reggel 7 órától 10-ig és délután 1-4 óráig.

Férfiak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba.

Díjjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik.

317 (20-24)

Dr. GROSSMANN,
szem- és fülorvos
PESTEN.

József-tér 11-ik szám alatt, Grosz-féle házban.

Rendel. hétköznapokon délelőtti 11-12 és délután 2-4 óráig. — Szegények számára ingyen minden vasárnap délelőtti órákban. 203 (12-12)

Mint már Humbold Sándor az ó Kosmos-ban a délamerikában honos

koka-növénynek

példálan erősítő hathatóságára figyelmeztetve levén, épen úgy számtalan orvosi tekintélyek, annak élető befolyását a magvesztés, önfertőztetés stb. által gyengített nemi idegrendszernek údvásnak bizonyították be. Különös bevezető tanulmányozást fejtegetve ki e tárgyban dr. és prof. **Lampson Uj-Yorkban**, kinek okserüi gyógyításai által sikerülvén (III.) **koka-pillulában** a **gyengeségi állapotok** bármily nemeiben szenvedő emberiségnek egy pótolhatlan gyógyszerként ajánlhatni. Tanulmányozásai folyamában úgy találván: hogy a másuttaloknál a **tádovészben** szenvedőkre nézve, a **koka-pillulakali** gyógyítás megalapítása tökéletesen hiányos; minek folytán annak használatát még **melibetegeknek** is — ha mindgyárt előrehaladott stadiumban volna is az (I.) **koka-pillulákat** — támogatva más különleges mentőszerekkel — nem eléggé ajánlhatja.

Bővebb felvilágosítást nyújt brosurje, mely ingyért és bérmentve küldetik meg a „szerecsen”-hez czimzett gyógyszer-tár által (Mohren-Apotheke) Mainz-ban.

Kapható továbbá Bécsben: az „angyalhoz” czimzett gyógyszer-tárban (am Hof) és Pesten: **Török József** gyógyszerésznél király-utca 7. szám alatt.

292 Biztos szer (5-9)

fogfájás ellen.
Dr. Paycha-féle
alveolár-fogcseppek,
1 nagy üvege ára 1 ft. — kr.
1 kisebbé „ 50 „

Vipera-zsinórok,
biztos szer torokfájdalmak, lényegesen torokgyilk ellen.

Egy ily zsinór a nyakra helyeztetvén, a fájdalom ellen ovólag hat, s a gyökeres gyógyulás okvetlen bekövetkezik.

1 zsinór ára 1 ft. 58 kr.

Krieger A., gyakorlati tukszem-műtő jónak elismert

tyukszemtapasza.
296 (5-7)
a tyukszemek gyökeres maggyógyítás biztosítása mellett.

1 nagy skatulya ára 70 kr.
1 kisebbé 35 „

Főraktár Magyarországra nézve
Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerésznél király-utca 7. sz. a.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában megjelent és ott, valamint minden hiteles könyvkereskedésben kapható:

Jókai Mór.
Egy magyar nábob.
Regény 3 kötetben.
Harmadik kiadás.
(8-rét 255, 255, 258 lap) füzve 2 ft. 40 kr.

Horváth Mihály.
Amagyarok története
rövid előadásban.
Negyedik javított kiadás.
1868 (586 lap, 8-rét) velinpapíron, angol vászonba kötve 4 ft. 50 kr.

Bőrbajok
valamint
titkos betegségeket

és súlyos **utóbajai** ellen, sok évi tapasztalás s a világhírű **Ricord** (egykori párisi tanárnak) módszere után, **siker biztosítása mellett**, rendel:

Sugár F. orvostudor stb.
Lakása Pesten,
váczi-utca 15-ik szám alatt,
a korona kávéház mellett.

Elfogad naponként 11 órá-tól 1-ig. 340 (8-12)
Megkereshető levél által is.

Kir. szab.

mangorlókat
és
ruha-facsaró-gépeket,
ajánl

Lotz A. és Társai
Pesten, váczi-töltés 403. sz.

385   Képes árjegyzékkel ingyen szolgáltatik. 2-12

Gazdasági és kerti vetőmagvak,
az első magyar
kertészgazdászati ügynökség magtárában
Pesten, József-tér 14-dik szám
a legjobb esiraképességben:

Magyarhoni luczerna	100 font	34-35 frtg.
Francia luczerna	100 „	44-48 „
Steier veres-viragu	100 „	28, 30-32 „
Sargaviragu here	100 „	20 frt.
Belföldi perje-fűmag	100 „	16 „
Olasz fűmag	100 „	22 „
Angol fűmag	100 „	23-24 frtg.
Francia fűmag	100 „	24-25 „
Burgundi repa, a legjobb	100 „	26 frt.
Czukorrépa	100 „	20-22 frtg.

A legjobb Braunschweigi téli kaposzta-magvak fontja 2 ft. 80 kr., 3 ft.

Mindenmenny gazdasági, konyha-kerti és virág-magvak, díszfák, cserjék, szőlő-tövek, epertá és akaczia-csemetek, valamint selyemhernyó-tojások a legjutányosb árért kaphatók.

Az 1868-ki árjegyzéket felszólításra mindenkinek díjmentesen átküldjük.

A n. érdemű közönség beces megbízásáért esedezik az I-ső magyar kertész-gazdászati főügynök

Varga Lajos.
394 (1-4)

Uj-pesti takarékpénztár.

Az uj-pesti takarékpénztár üzemét 1869. január 5. megkezdte.

Az intézet alapszabályszerü hatásköréhez következő üzemek tartoznak:

1. Az intézet 25 krtól fogva betételeket 5 százalékos kamatoztatás mellett elfogad.
2. Előlegét ad:
- a) magyar és osztrák állam- és iparpapírokra, valamint sorjegyekre is, melyek a pesti társaság jegyzetnek;
- b) arany, ezüst és drága kővekre.
3. Leszámitol:
- a) idegen és saját váltókat, melyek három váltó képes egyén aláírásával vannak el-látva kiknek legalább egyike állandólag Uj-Pesten lakik.
4. Kölcsönöz:
- a) fekvőségekre általában és különösen uj-pesti házakra és telkekre, valamint városi házakra és birtokokra.
- b) községeknek oly közhasznu, az illetékes politikai hatóság által helyben hagyott eszközökra tett adósságok törlesztésére, mely a község összes tagjainak hozzájárultával eszközözlend.

Alapszabályszerü kellekkel bíró kötelezvények az intézet által engedmény után is átvállaltatnak.

5. A takarékpénztár magának egy a kölcsönösségen alapuló hitelegyletnek alapítá-sát fenntartotta, és annak bizonyos meghatározandó összegig előleget adni fog.

Kelt Pesten, 1868. december havában.

375 (6-6) **Az igazgató választmány.**

Pest, február 14-én 1869.

Előfizetési föltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — **Csupan Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokk illetőleg: Egy négyeser hasznótt petit sor vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: **Oppelik Alajos**, Wollzeile Nro. 22. és **Haasenstein és Vogler** Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden igtatás után 30 krajczár.

Martinovics és Szentmarjay.

Lapunkban a Martinovics-pörről közölt történeti cikkhez illusztrációul adjuk e két arcképet. Azt hisszük, érdekes lesz olvasóink előtt ama véres dráma áldozatai közül két legfőbbnek arcvonásaival is megismerkedniök.

Martinovics apát arcképe, a magyar jakobinusok vezéregyéniségének, az 1795. május 20-ki vörnap legfőbb áldozatának levágott s vértől csepegő fejét ábrázolja, egy-korraj után. Az eredeti metszetet a kép alatt a következő aláírás áll:

„**Ignaz Joseph Martinovics, gewester k. k. Rath und infulirter Abt zu Szászvár, wurde den 20-ten May. 1795. zu Ofen, auf der General-Wiesen als das Haupt der Staatsverbrecher Enthauptet.**“ (Martinovics Ignác József, volt es. k. tanácsos és szászvári infulás apát, 1795. május 20-dikán, Budán a tábortéren, mint a felségsértők feje lefejeztetett.)

Az ítéletben, mely ellene a kir. táblán hozottot s a hétszemélyes táblán megerősített, következőleg van ellene a vádak tényálladéka megállapítva:

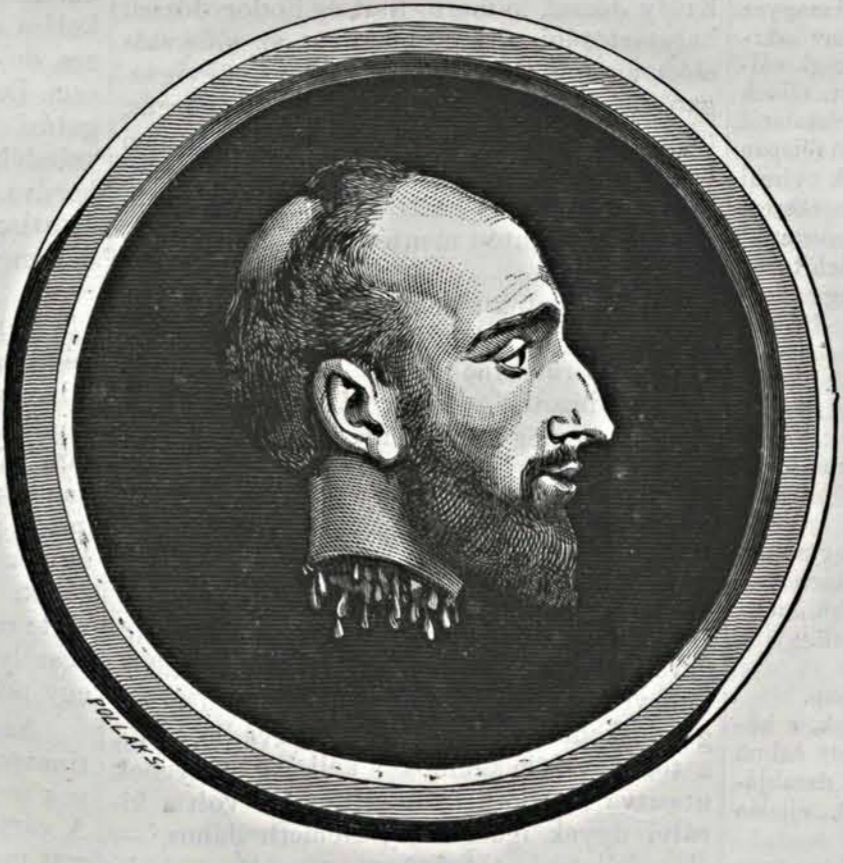
„Mind a vádlott saját vallomásából, mind egyéb, a porbe fölvet s előterjesztett okmányokból kiviláglik, hogy a vádlott, elkészítvén a lázadás támasztására ezéző iratait, 1794-diki május havában, a királyi méltóság s az ország törvényes alkotmányának felforgatására, két titkos társulatot alkotott; azok szabályait s a jeleket, melyekről a társak kölcsönösen egymásra ismerének, meghatározta; maga iránt hittel kötelezett igazgatókat nevezett, kik által veszélyes szándékait tényleg terjesztette; nekik két kátét, melyek egyike „A reformatorok”, másika „A polgár és ember” czimét viseli, adott által. Azonkívül pedig, hogy az ugyanazon időben alkotott, egymással ugyan ellenkező, de a demokrat elvű forradalom biztosabb létesítésére ezéző, s — belső mozgalmakat támasztani törekvő két társulatnak az ország-lakosok életére s javaira nézve veszélyes és

az egész ország elpusztítására irányzó terve nyilván elárulja polgártársai ellen kegyetlenkedni törekvő szándékait: egyszersmind a gonosz cselzatok alapjává tett két istentelen káté által a felséges uralkodó házra szórt alaptalan rágalmak és szerelmes gyalázások mellett, a jelenleg szerencsésen országlo fejedelmet, kitől különféle kegyelmekkel s jótéteményekkel halmoztatott, királyi trónjáról megbuktatni, a kormányzás törvényes hatalmától megfosztani, az ország rendinek tekintélyét s magát az alkotmányt felforgatni vakmerő merénnyellettel igyekezett, s az

ellen összeesküdött; sőt magát ezen undok összeesküvés fejevé s kolompósává tette.“

Azokhoz, miket másik cikkünkben Martinovicsról emondottunk, az ugyanott említett „Majestats-Process in Ungarn” czimű egykoru német röpirat következő jellemzését adhatjuk:

„Martinovics apát nagy lelkitehetségű férfit, a tudós nyelveken, görögön, latinon kívül, minden nyelvet nemzet nyelvét kitünő készséggel írta s beszélt, olaszul, francziul, angolul, németül; sikerrel mivelte a tudományok legtöbb ágát s minden tehetséggel

MARTINOVICS.

ország-lakosokat nem kevesebb a királyi felség, mint az ország rendei ellen felkelésre igtatta. Az előrebocsátott, s a keresetbe igtatott más súlyosbító körülményekből kiviláglik tehát, hogy a vádlott, megvetvén az isteni s emberi törvények szentségét, a királyi felség élete s méltósága és az ország közjava

birt arra, hogy nagy államférfi lehessen. József és Lipót császárokkal bizodalmasan társalgott. Az utóbbi 3000 frt fizetést rendelt számára a császári pénztárból. Mindvégig megmaradt azon állítása mellett, hogy őt maga Lipót császár bízta meg ezen társaság szervezésére Magyarországon, hogy a kedélyeket a czélszerü reformokra előkészítse, a szabadabb elvek előtt az utat egyenesse, hogy a dúsgazdag és dolyfős papás az illó határok közé szorítsassék, a parasztság és polgárság terhei, melyeket egyedül visel, enyhíttessenek, a politikai köz-igazgatás és igazságszolgáltatás javíttassanak, a főrendieket arisztokrátiája korlátoltassék és pedig mindez: országgyűlés s ennek nyilvános tanácskozásai törvényszerü útján. S e részben Lipót császár sajátkezü leveleire és fogalmazványaira utalt, melyek — mint mondá — papirjai közt vannak, s melyeket azoknak kelle megtalálni, kik elfogatásakor Bécsben irományait lefoglalták. Társaságának célja nem más volt, s annak eredménye egyéb nem is leendett, mint a jövő országgyűlésre a kedélyeket és elveket előkészíteni.“

„Midőn a halálos ítéletet kihirdették előtte, így szolt: „Ismerem a hazai törvényeket és alkotmányt; tudom, hogy felségsértő nem vagyok, szándékomért halált nem is érdemeltem. De ha azok, kik most Ferencz

császárt és az állam kormányozzák, úgy hiszik, hogy az állam áldozatát kell esnem, s ha ezt bírám lelkiismeret megengedi: kész vagyok meghalni." Majd a királyi fiskust, Nemeth Jánost éles tekintettel kérdezte: „Fog-e ön egykor így hallhatni meg?”

„Mindamellett utolsó percéig erősen hitte és várta a kegyelmet s ismételve mondá: „Lehetetlen, hogy engem Ferenc császár lefejeztessen, hiszen kezében vannak atyja írásai!" Csak midőn a halálos ítélet végrehajtása megkezdett s Zsigray feje leest, veszett el egyszerre reménye. Ajulásba esett s öntudatlan kellett a székhez kötni, midőn a sor reá került. Midőn a bakó már halálós csapásra emelék kezét, szeméről leoldozott a rozsló kötőt kendő. Ezzel is csak hosszabbra nyult kinn végőrája."

Szentmarjay ítéletében semmi új tény nem említették. Az említett német röpirat is alig mond róla többet, mint mi elmondottunk. Azt jegyzi meg csupán, hogy a királyi fiskus által a felségőt bizonyosan nyerendő kegyelemmel volt bízva, de azért nem vallott többet — bár a biztatás erre célzott, — mint különben vallott volna. Az ítélet kihirdetése szomorúvá tette, de nyugodtan találta s nyugalmát és lelkijét utolsó percéig megőrizte. Keveset szólott, sorsát egész csendességgel viselte és végzte. 25 éves szép fejét bátran tartotta a bárd alá.

Arcképünk az akkori visélet szerint tünteti fel őt. Széld, de férfias vonásaiban nemes lelke tükrözik. *)

A Martinovics-pör 1795-ben.

(Vége.)

Az elfogottak, a már említett öt főn kívül a következők voltak:

Abaffy Ferenc, az 1790-ki országgyűlésen Árvamegye követe, a tudományok nagy kedvelője, a papságnak pedig gyűlölője.

Ambrózy Gábor,
Aszalay János; mind a ketten juratusok, emez író is.

Bacsányi János ismeretes író, a kassai magyar társaság által kiadott „Magyar Múzeum” szerkesztője, ki már „Az 1789-ki franciaországi változásokra” írt költeményeért is feladatott, minek következtében 1793-ban szerkesztői hivatalától megfosztatván, gróf Forgách Miklós nyitrai főispán magán titkárává lett. A gróffal épen ennek nyitrai jóságán vala, midőn a Bécsből hazakereszt grófné azon hirt hozá, hogy Bacsányi kerestetik. Ez ártatlannak mondván magát, Forgách tanácsára Budára megy, hogy Sándor főherceg nádornál pártolást keressen; de elfogtatván, Bécsbe vitették.

Baranyai Mihály.
Brem János, sebész.
Bujanovics Kornél, juratus.
Fodor Gerson, tanár a körösi reform. iskolában.

Erdélyi László, jogtanuló.
Hirgeiszt Ferenc, tizenkilenc éves jogtanuló, „szépen nőtt deli ifju, mondja Kazinczy Ferenc — de lelke még szebb; szerényebb, csendesebb, szelidebb, állhatatosabb karaktert nem ismerék."

Illés Ferenc, ifju ügyvéd.
Juhász János, prémontrei szerzetes pap.
Kazinczy Ferenc, első rangú költőnk, s kötetlen új irányt teremtője, „Orpheus” című folyóiratát szerkeszté, s épen ennek egy darabjával foglalkodik vala, midőn decz 14. éjjelén elfogattak.

Kazinczy Miklós, Ferenc öccse, Bihar megye esküttje s író.

Kopasz János, jogtanuló.

*) Martinovics arcképét a Szilágyi Ferenc ur gyűjteményében levő egykor eredeti metszet után adjuk, mely a t. tulajdonos által kizárólag lapunk engedélytével át, mindennemű utánnyomás ellen ovanokunk kell. Szentmarjay képe, a család birtokában fennmaradt képről vett fénykép után van rajzolva. Kifejezések egyszerűsége ohajtásunkat, a többi nevezeteseb elítelt s jlesen Hajnóczy és Laczkovics metalan fennmaradt képeinek közlése iránt is; ha kinek azok birtokában lennének, átengedéseket nagy köszönettel fogadjuk. Szerk.

Landerer Mihály, könyvnyomató.
Laczkovics László, János öccse.
Lonovics Imre, orvostanuló.
Lukács Pál.
Makk Domokos, volt pálos szerzetes.
Márton István, pestmegyei orvos.
Nemesényi Endre.
Pajzskoffer Antal, egykori nagyváradi bíró.
Pruzsinszky József.

Rosty János, a községi kerületi tábla jegyzője, Zsigray barátja s kicsapongásaiban társa.

Rosty Pál, egykor katonatiszt.
Szentjóni Szabó László, gr. Teleki Sámuel, erdélyi kancellár titkára s jeles költő.

Szén Antal, kamarai számvevő tiszt.
Szlávy György, biharmegyei főbíró.

Szlávy János, juratus.
Szilla Miklós, jogtanuló.

Sely Ferenc, színész.
Szmetanovics Károly, jogtanuló, „lelke láng; könnyebben felelőbban senkit seha nem láttam”, mond Kazinczy.

Szoláresik Sándor, ritka tehetségű, bő olvasottsága, alig 20 éves juratus.

Sulyovszky Menyhért, II. József alatt a zemplényi törvényszék elnöke; két ízben jeles országgyűlési követ, „igen nagy talentum — mond Kazinczy — társalgásban causticus, és az mulatsága, ha másnak gyengéjét kilesvén, magának és még inkább másoknak belőle bolondot csinálhat. A más érdemét nem tűri, mert az reá homályt vet; és meggyőzhetlen viselkedéssel bírt, másokat buktatni."

Tancsis Ignác, gr. Sztáray Albert tanítója s nevelője.

Törös Péter, ócsai reform. pap.
Ujgyörgyi József.

Uza Pál, ifju ügyvéd Pesten. „Lelke oly szép, mondja Kazinczy, hogy szobrot soha sem láttam; csendes, elmozdíthatlan karakterű, jó ember."

Verhovszky Sámuel, a Nákó család ügyvéde.
Verseghy Ferenc, volt pálos szerzetes, tábori pap s író, ki egyebek közt a marsellaisét is magyarrá fordítá.

Öz Pál, fiatal ügyvéd s író, „egyike a legjobb fejeknek az egész országban”, írja Kazinczy. Midőn pöre a kir. táblán felolvastott, Úrményi József, királyi személynök azt mondá róla: „Ismerem az embert; tudománya szerint méltó, hogy székben üljön."

Ezen kívül elfogattak még tizenhároman, köztök a tizenhat éves báró Révay László, ki azonban utóbb szabadon bocsátott. Krály József, kamarai tiszt és Fodor József, helytartósági titkár, magukat az elfogatás előtt agyonlőtték. Nemeth János, ügyigazgató néhány főrendi urra is kivetette horgát, nem mintha gyanusak voltak volna, hanem hogy őket megszarcolhassa. Illésházy István, Fekete Ferenc és Eszterházy Károly grófok tíz-tizezer forintot menték meg magukat az elfogatástól.

Az igazgatók s néhányan a többiek közül is, a törvények ellenére Bécsbe vitettek s ott a gróf Saurau elnöklete alatt egybealkotott vallató bizottság elébe állítottak. Pest, Zemplén s még néhány megye fölirt, a „magyar nemesek” elkövetett e sérelem miatt, s kérte a királyi felséget, állítatná a vádlottakat saját törvényes bíróságuk elé. Főírataikra ridegen visszautasító, sőt feddő válasz érkezett; — a foglyok azonban, a faggatások végeztével csakugyan visszazállítottak Budára s a közzvádló keresete alá és az illetékes főtörvényszékek elébe állítottak. Thugut gondoskodott, hogy mind a közzvádló, mind a törvényszékek elnökei kellőleg legyenek utasítva teendőik iránt. Mi ember volt a királyi ügyek igazgatója, Nemeth János, — elég jellemzését Szirmay után idéznünk, ki pedig a kormány érdekében ferdítve írta meg az egész pör történetét:

„Nemeth — ugymond Szirmay Antal udvari tanácsos idézett munkájában, — tisztelte egyéb teendőiben hanyag, de vádlóásra születt, rozsló, s kivéve Verbőczyt, kiből egyenmi felületesen tanult vala, semmi tudománytal nem bíró ember. A jakobinusok vádlásából — így nevezi Szirmay mindig az elfogott demokratákat, — ő nagy kinevetés szerze magának. A vádlottaktól nagy értékű ajándékokat nemcsak elvett, hanem

ki is csikart. Eleinte nyájas arcczal, hizelgő szavakkal szölitá meg őket; büntetlenség ígéréte, gyengébb börtön reménye, jobb étkok adatása, — utóbb ijesztések által úgykezelt őket rávenni, hogy mennél több társukat fedezzenek föl. A királynak leghivebb alattvalót, a legjobb hazafiakat, kiket gyűlölt, vagy a kik gazdagok valának, csak azért is nevezget vala, hogy neveik a becselentő perben előforduljanak. A felségértési bűnbe fél Magyarországot belekeverné s az által magának adozójává tenni kívánta. Például Zsigray Jakabot (mint ez azt a törvényszék előtt is kijelenté) addig gyöttré, faggatá, míg a kényszerítésnek engedvén, az ártatlan köröndi lelkeszt is belekeverte. Az ilyféle spanyol inquisitiótól viszsaborzadtak az ország néhány főbbjei s a tény méltatlanságait a főherceg nádornak fölfedezték, ki azt a királynak is tudtára adta."

Ily vádló mellett egy szilárd és hazafias törvényszék segíthetett volna csak a vádlottakon. A bírák közt azonban sokan voltak a forradalmi eszmék ellen annyira elfogultak, hogy a demokracziát király-gyilkosság nélkül képzelné sem tudva, az eszméket is kárhoztatták mint elvághatlanokat a véres tényektől. Másokat ismét más nézet vezetett tul szigorra. Erős patrioták lévén, meg akarák mutatni, hogy alkotmányos szabadsági törekvéseiknek a forradalmi és demokrat eszmékkel semmi közössége nincs, s szigorú eljárás által akarák magokat tisztáknak bizonyítani minden ilyes gyanu ellen, tudva, hogy Thugut mohón les az ilyesnek megalapíthatására. Végre némelyeket azon szándékosan suttogva terjesztett hir birt tulszigorra, hogy a fejedelem ez esetben bőkezűen akar élni kegyelmezési jogával, mire annál több tere lesz, minél szigorubbak lesznek az ítéletek. Ha mind ehhez hozzá teszük, hogy a bírák között kétségtelenül voltak szolgálukie is, készek úgy itélni a mint paracsolatott vagy intettek: — nem fogjuk esodálni, ha ennyi ok összehatása alatt oly véres lön az ítélet, melye mesterségesen csinált ügyben a magyar törvényszolgáltatás emléklapjait oly setéten mooskolja.

Először az öt fővádlott ügye vésetett föl s mind az ötre fejevését, pallos által, mondatott april 27-én (1795.) Az ítéletek indokolása szánalomra méltó. Nagy szavakat keres, de egyetlen tényszem bir felhozni egyik sem. Demokraczia, forradalmi elvek, felforgatási szándék, veszélyes komplot, véres szándékok — mindez átalánosságban, fel van hordva. A vád tényállása azonban a két káté ártatlan terjesztésére szorítkozik. S ily vádak mellett, az öt nemes főnek a porba kelle esni!

A király helybehagyta az ítéletet s a végrehajtás május 20-ra tüzetett ki. Oly szigorú rendőri szabályok alkalmaztattak, mintha forradalmi kitérőstől kell vala tartani. Katonáság összpontosított a városban s kihirdettetett, hogy éjjel minden házigazda vigyázó legyen tüzvész esetére, s az ágyuk mellé égő kanócczal állítottak a tüzerek. Mindez intézkedés egyedüli célja volt: mutatni, mintha valóban nagy mérvű veszélytől kellene tartani; holott a csend egy percze sem zavartatott meg.

Az ítélet, a kijelölt napon a Buda-Krisztinavárosi réten, mely attól fogva Vérmezőnek neveztetik, hajtattott végre az öt elíteltlen. A várt s ígért kegyelem egyiknek sem érkezett meg. Zsigraynak kelle elől menni. S midőn az ügyetlen bakó csak harmadik csapásra tudta eloltni életét, a nép zugolódni kezdte. Utána Szentmarjay, bátran, délcegen s a derék Laczkovics, férfiasan és a „Justum ac tenacem” et énekelve léptek a fejvevő tükéhez. Hajnóczy socratesi nyugalommal fogadta a halálos csapást. Martinovics, ki papi rendétől, a szokott szertartások mellett már három nappal előbb megfosztatott, zárta be a nemes áldozatok sorát, ezuttal.

Ezuttal csak; mert Thugut politikája még ennyivel nem elégedett meg. A kisebb rendű „bűnösök” perének most kelle elővétenie. S a királyi tábla még tizet: Szoláresikot, Özt, Kazinczy Ferenczet, Verseghyt, Landerert, Verhovszkyt, Szént, Sulyovszkyt, Szlávy Jánost és Szentjóni Szabót halálra, — a többit egytől tiz évig terjedő fogságra ítélt; nehányat azonban bizonyítékok hiánya miatt fölmentett.

Az ítéletek, főlebbvitel után a hétszemélyes tábla elé kerültek. S e legfelsőbb, semmitő törvényszék, hallatlanul, a helyett, hogy mérsékelt volna a kir. tábla amugy is tulszigorú ítéleteit, némelyekre nézve azt még súlyosbította. A halálra ítéltkekhez még hármat adott, Hirgeisztot, Szmetanovicsot és Uzát; nehányanak börtönbüntetését emelte; a felmentettek némelyikét, pl. Bacsányit, szintén börtönre ítélté. Bécsből kegyelem biztosítottak — s ez, egyedül ez menti némileg a szokatlan eljárás tulszigorát.

A tizenhárom halálra ítélt közül tizenegy kegyelemért felebbezett. Kettő nem akart. Szoláresik, ki a maga ügyét még azzal is nehezítette, hogy a máj. 20-iki kivégzésük után, börtöne falára holtszénnel egy, öt erőteljes ágában lecsontult fatörzset rajzolt, az öt csonka ágra az öt kivégzett nevét, a törzs alá pedig e jelmondatot írta: „Laetius et trunco floreat” (A csonka törzs vigabban hajlt ki majd!). s így első eszméjét adta azon rajznak, mely utóbb az összes elítelték neveivel bővítették ki, s melyet mi is közlöttünk előbbi számunkban, és Öz, a lelkes, bátor fiatal ügyvéd, ki ártatlansága érzetében nem akart kegyelemért folyamodni, igazságot követelve s várva csak, mert ő nem is volt tagja a titkos társulatnak, felszólíttatván, azt mint nézeteivel nem egyezőt visszautasította. — E kettő nem is kapott kegyelmet s rajtok a véritélet már június 3-án végre is hajtattott. Ifjuságok virágában valának mind a ketten, amaz 20, ez 25 éves. Bátran, emelt fővel mentek a halálra, Öz szólni akart a néphez, de szavát dobok pergése nyomta el.

A többi halálos ítélet fogságra enyhítettek, melyet részint Brünben, részint Kufsteinben, Grätzben, s más várakban töltöttek ki. Irodalmunk jelesei közül Szentjóni az első évben meghalt börtönében. Bacsányi egy év mulva kiszabadult s államhivatalba alkalmaztatott. Kazinczy 1801-ben, Verseghy 1804-ben látta meg a szabadság napvilágát.

Thugut politikája célját érte. Az országban síri csend lön. A patrioták is elnémultak. S még sem kerülhették ki a kormány szigorát. Némely főbb hivatalok viselői, az országbíró gr. Zichy Károly, a királyi személynök Úrményi József s a helytartó tanács alelnöke gróf Haller hivatalaiktól elmozdítottak. A királyi kegyelem napja elfordulni látszott az alkotmányos párt vezéreitől is.

E szomorú napokról a történelemnek csak ezen gyér adatai maradtak fenn. A vádlottak irományai elkoboztattak s vissza sem adattak; a bűnvád corpus delictijét képező irományok, röpiratok, sőt még némely demokrat eszméket fejtegető önvédelmi s felségfolyamodványi iratok is, a május 20-iki kivégzések után a bakó által nyilvánosan elégettettek. Végre az elítelték, midőn a börtönből kiszabadultak, szóval és írásban a legmélyebb hallgatásra köteleztettek.

A pör lefolyását tárgyaló négy iromány létezik tudtunkra, melyek az egyedüli forrásokat képezik ez ügyben. Ez iratok a következők:

1. „Der Majestäts-Process in Ungarn 1795.” Lipcsében szellemlenül megjelent röpirat, az igazság szemelében írva, miért pél-

dányai, a hol csak találtattak, elkoboztattak. Ritka.

2. *Szirmay* Antal, udvari tanácsos hivatalból készült, de kéziratban tartott latin emlékirata: „Historia Jakobinorum in Hungaria” — aulicus ember tollából, a kormány védelmére, tények és szempontok ferdítésével.

3. *Kazinczy* Ferenc ellenjegyzetei ez utóbbira s

4. Ugyan az ő fogsági naplója, — kéziratban, mely nagybecsű adalékok e szomorú ügyhez, Milesz Béla tiszza-füredi ref. tanító ur szives közléséből, ki az egész kéziratot az eredetiből másolta le, a benne foglaltató rajzokkal együtt, épen most közöljük t. olvasóinkkal.

Végre jelen vázlatunk forrásául meg kell neveznünk Horváth Mihály kitünő történetírónk „Magyarország Történelme” című becses munkáját. — á — r —

A Martinovics-pört illető egykoru hírlapi közlemények.

Lapunk ez idő szerint a Martinovics-pör lefolyását ismertetvén, mivel az erre szolgáló történeti adatok úgy is igen györok, érdemesnek tartjuk közölni az egykoru magyar hírlapok idevonatkozó közleményeit is, annyival inkább, mivel e lapok egyrészt már unicumok ritkák, másrészt meg oly adatokat is tartalmaznak, a mik még felhasználva nem voltak.

A Bécsben megjelent „*Magyar Hirmondó*” 1795-dik év május 22-én kiadott 41-ik számában e tudósítás áll:

„Pestről, máj. 18-kán. *Martinovics* József, ki a köz-zenségségnek és bátorságnak tetemes meghabóritására erányzott szándékjárt elfogatott vala Bétsben a mult nyáron: fővetelőre ítéltetett mind a Királyi, mind a Septemvirális Táblák által *Gróf Zsigray*, *Hajnóczy*, *Laczkovics* és *Szent-Marjay* társaival együtt. A halálos sententia hólnapután fog végrehajtatni. *Martinovics* degradatója (vagy az Apáturi tulajdonságból való kivetkeztetése) ma esett meg, következőn módon: A Franciscanusok néhai Klastroma helyén készült házból,*) — a hova vitettetett vala már előbb, a Budai Vár alatt lévő Kaszármból, harmincz Katonák között vezetett papi hosszu selyemruhában a Templomba, mely hajdan a Franciscanusoké volt. Béérkezvén a Szentegyházba, körülnézte a Gyülekezetet. Az Altárnál misemondó ruhák adtak reá. Ezek annakutánna az Ekklesiának Törvényei szerént levonattak róla; fejének azon része, mely Koronának nevezetik, megnyiródt; a szentelt ujjairól ledörögöltetett a bór s a hosszu ruha helyett Kaput adott reá. E meglévén, *Szabó* Szolgabírónak vigyázója alatt viszszaakérte a Bűnös a tömlőzbe. — *Kondó* Püspök vitte végbe *Martinovics* degradatóját. — Az executio a Bécsi kapu előtt lesz.” (699. 700. lap.)

A „*Magyar Hirmondó*” máj. 26-iki 42-ik száma így ír a kivégzésről:

„Budáról Máj. 20-án. A halálra ítélt Személyek szokerekre ültetődtek ma jókor reggel, lehozattattak a Várból, a Bécsi Kapuhoz nem messze eső Generalis-kaszáló rakó (General-Wiesen) nevezetű térségre. Az öt Rabok közül mindegyik, külön-külön négylovas szekéren ült háttal a Kocsinak és vállba a Papjával. *Hajnóczy* József Evangelika Szálláson lévén, T. Mólnár nevű Prédikátort kívánt maga mellé. Nagy bátorságot mutatott *Gróf Sigray* Jakabon kívül, ki még a tömlőzben békötötte a maga szeméit. *Hajnóczy* reá esmét egy Katonára, ki a szekér mellől ment s azt mondotta felőle T. Mólnár Urnak: En adtam — ugymond — ezt a Legényt Vitze-Ispán koromban Katonának, s úgy történt, hogy midőn Bécsbe vivének fogva, ő vala egy a mellém adott Örköz, s most midőn halálra visznek is: imé ő egy legközelebből kiserő Strázsám. Az első szekéren *Martinovics* József ült, s ő vitettetett fel legelőször is az alkotmányra, melyen esett a kivégzéstés. A szekerek úgy állottak, hogy egy Rab a másnak halálát nem láthatta *Martinovics*on kívül, kinek, mint legnagyobb Bűnösnek, nézni

*) E házba vitetett budai elfogatásakor Kossuth Lajos is 1837-ben, Bárfay Lászlónak egy még kiadatlan eredeti levele szerint. E. L.

kellett többi társainak elenyészését. Igen súlyosította ezen nézést egy véletlen történet. A Budai öreg Hóhér t. i. harmadik vágásra csapta le az első főt, mely látásra szinte magán kiülv kezdett lenni egy kevés ideig *Martinovics*. — *Szent-Marjay*, *Laczkovics*ot, *Hajnóczy*t és *Martinovics*ot egy-egy helyes csapással végezte ki az Egri Hóhér. *Hajnóczy*, minelkeltőte leült volna a székre, szeméit a sokaságra, erről pedig az Eg felé fordította s röviden imádkozott. Minokutánna békötöttek a szemei: szembetünőképpen fölnyújtotta a nyakát. — *Martinovics* fejét a szemközti koszenónél fogva tartván a Hóhérlegény, föl találta rántani a szemfedelet abban a szempillantásban, midőn épen felvonta vala már a Hóhér pallosát, úgy hogy mind a felvont pallos szemébe tünt, mind pedig még egyszer a Néző-Sokaság is *Martinovics*nak. Ujra békötöttek tehát a szemei, még pedig úgy, hogy többé világosságot nem láthatának. — Az Executio mintegy hetedfél óraker kezdődött s nyolcra egy fertályker végződött, a midőn *Martinovics* Írásait égette el a Hóhér. — A jelen volt témörök Sokaságnak nagy része tapolással nyilatkoztatta ezen Történettel való meglegedését.

„A halálos sententiák külön-külön is kiadattak nyomtatásban deák nyelven, összesummálva pedig magyarul is. Magyar summájok a sententiáknak ez:

„*Martinovics* Ignáz József, a Felségs Tsászárnak, s Apostoli Királyunknak volt Tanácsosa, és Szászvári Apátúr, elfelejtkezvén Ö Felségének bőven reá méretett sok kegyelmeiről, a mult esztendőben Pesten, születése helyén, iszonyú s embertelen összeesküvést kezdett, és párt-ító-szövetséget kötött. Fel-tett gonosz szándékának véghez vitelére, maga igazgatása alatt leendő Fő-Vigázókat választott, úgymint: A Felségs Udvari Magyar Kamarának akkori Szekretáriusát *Hajnóczy* Józsefet; a volt (Grévon Huszár Regementbeli) Kapitány *Laczkovics* Jánost; *Szent-Marjay* Ferenczet, s a Községi Disztriktualis (kerületi) Táblának számon feyllűlvé Asszeszszorát, *Gróf Sigray* Jakabot, kiket — minekutánna a Pártitők fejévé emelte volna magát —, mint munkálkodó Társait, arra kötelezett, hogy egybevetett vállal s oróvel, istentelen szándékokat tovább terjesztvén, az országoknak szegletköveit, a Törvényeket felforgassák; a Királyi méltóságok és hatalmat eltörölylék; az egész községsnek életét, jószágát kótkára vessék; a bevett Istenitiztelotnek s Polgári-Rendtartásnak szép Alkotmányát fel-düllák, és semmivé tegyék. Ezekről, mind tulajdon Vallások, mind más czáfolhatatlan Próbák által meggyőztetvén, a megszeretett Felség, és Ország ellen méréslett s elkövetett gonoszságok miatt a most említett Fejedelem- és Ország ellen Témörök, és Ország-nak Törvénye szerént halálra ítéltettek, s hogy szörnyű Példájokkal mások jóra intessenek: érdemlett büntetésül Hóhér pallossa által az Elők számból kivégzetettek.” (711 — 714. l.)

Végre a „M. H.” jun. 2-án kijött 49-dik számában im ezen helyreigazító tudósítás olvasható: „Budáról május 30-án. Az itt 20-dik Májusban végbeiment Executio loirását olvasván a *Hirmondóból*: meg nem állhattam, hogy némely jegyzéseket ne közöljek, úgy mint a ki tudhatom a dolog valóságát, mivel azon Négysegű kerítésen (quarén) belül állottam, melyet a Végző hely körül formált a Katonáság. — Csak a föld volt ott valami kevés magasságnyra felhánnya, a hol megessett az Executio, semmi különös alkotmány ellenben nem készítették e végre. — *Gróf Sigray* Jakabnak nem a tömlőzben kötöttet bé a szemé, hanem minekutánna kivított. — A néző sokaság közül egynehányan arra kiáltottak Brávót, hogy az Egri Hóhér nem oly hibásan teljesítette kötelességét, mint a Budai. — Executio előtt egy puszkászó hallatszott azon domb fölől, melyen igen sokan állottak. Vizsgálásra vétetvén ezen történet: az jött ki, hogy a lövés a szomszéd szöllőkertekben esett. — Mind az öt foglyoknak igen megnőtt volt a szakálluk, úgy hogy egy tekintéssel nem mindjárt lehetett volna reájok ismerni. — *Martinovics* nagy ájtatossággal imádkozott s a Feszületet, melyet kezében tartott, mindig esokolta. Meggyónt még kinn is a mezőn. A Budai Hóhér szerenesetlen csapásainak szemlélésére úgy elré-mült, hogy két Hujdúnak kellett megfogni két felől. Azután leült a földre s szüntelen könyörgött. — *Laczkovics* oly bátor volt, hogy maga vetkezett le, s az ingét is maga hasította le magának. Ellen-zette előbb kezeinek összeköthetését is, de végre ugyancsak megengedte. — *Hajnóczy* is nagy bátorsággal holt meg.”

„A kivégzetettek vétkében való részvételért fogva volt személyek közül nyolcezan szabadonlo-

csáttattak. Ezeknek számából valók: *Fodor* Gerson Nagy-Kőrösi Professor és *Abafy* Ferencz N. Arva Vármegye Tábla Birája. (739—740. l.)

Közl: *Eötvös Lajos*.

A melbourni távcső.

„A túlpárt!... tengernyoma távol, Mit nem repül át, meg se lábol Ki földre született!...”

De miért is van az ember a parányi földtekéhez lánczolva? Fojtán, keményfalú börtönébe zárva egy oly hatalommal, mely előtt meghajlik minden, — s ide béklyózza egy portömöghez, mely alig 18^{000,000}000,000^{000,000} (18 trillió)-szor nagyobb ó nála, — nem prometheusi kín-e az emberi észnek?

Hisz oda kint világok vannak, melyek ugyanennyiszor nagyobbak emi siralom-völgyünk-nél; fényes napok ragyogó légkörökkel, melyeken por-szemek is kicsiny volna a föld urának e gazdag birtoka, sőt ott még a szolgák, a bolygók is nagyobbak, melyekhez úgy viszonylik a föld, mint a borsószem a pompás naranshoz.

Lám! a járnai kezdő gyermeket mily ellenállatlan vágy hajtja a falu megetteli első dombra fel, hogy széttekintessen bőlesője felett, a sikon; — s nekünk nem lehet kilépni bőlesőnk szűk légköréből, mikor ott terül még előttünk egy világ, melynek legközelebbi pontja is 4^{000,000}000,000 mérföldre van még tőlünk.

Igy akarták ezt a végzetek, — ki tudja miért? Azonban az ember mikor szokott megnyugodni a végzet akaratán? s ezt már tudjuk miért; e jámbor tulajdon a lények egy egészen más osztályának szokása.

Ha testének nem adtak, ki akadályozhatja meg, hogy szellemének ne csináljon szárnyakat, melyeken az észsze-messe, ott a magasban, bebolongja a mindenség terét, hogy aztán kimerülve, fáradtan hulljon alá ismét a gyúnyos rideg valóság honába, hol — nincsen elég kenyér.

Szegény Herschel! fent járnai oly távolban, hová a fény is (mely 1 billió s 293,817 millió mérföldet repül egy évben) csak 7729 év alatt érne el, bebolyongani annyi birodalmat, a phantasticus-ködvilágokkal mulatni, s aztán itt lent egy színházi zenész kamukával fedett szerény asztalához ülni, — ez valóban nem nagy élvezet. Fent a kettős és négyes csillagokkal társalog a szellem... ide lent egy pár meleg burgonya várja az asztalon — iszonyu ellentét!

Valóban nagy lélek kellett hozzá, nem szédlüni el ily magasság és ily mélység között.

Könnyű volt aztán utána haladni a nagy uttörőnek. A „nagy távcső” csudái még a finom világból is kíváncsi delnöket vontak a *sloughi* kertbe, kik szintén szeretnek kéjelegni az emberi

szellem mindenhatósága felett, ha az elhagyott tudós erőfeszítése uralomra juttatta azt.

A bolygók számát, melyekről azt hitte a jámbor halandó, hogy azok gyönyörködtetésére vannak teremtvé, hogy ő a szép sereg szemlélésében örvezzelhesen — egy új megfogott rabszolgával (Uránus) növelni; — a tejutnak, melyen a rettenetes hunnok seregei jönnek, titkait feltárni, hogy ott valóban egy óriás, legyőzhetlen, de csak csillag-sereg vonul el, minden perczen 40,000-ével egy-egy távcső előtt; — a nap és szolga-seregének gyors futását felfedezni, — mindez elég volt arra, hogy a kíváncsiságot tudvágygyá fokozza, s oly tudvágygyá, minő a britt nép jelleméhez illik.

Nem volt elég többé kikutatni az ég azon részét, mely észak felől fejtünk fölött terül el. Ismerni kellett a déli ég rejtélyes tájait is, hol az *Argos*, a *kereszt* s a *korona* oly varázsfényvel

tában, Sydneyhez közel egy csillagládát, de a gyenge lövegek csak kevés szolgálatot tettek az ügynek, úgy hogy a valódi ostrom csak most kezdődött meg Melbournből, a Grubb-féle cső megérkezése után.

E hatalmas mű az, mit képünk bemutat. A távcső maga egy u. n. „reflector”, a melyben az égi testek képe egy nagy simaracsiszolt érczükör által nagyítva, veretik vissza a távcső felső vége felé, hol egy kis nyíláson betekintve, lehet azt egy másik tülkörben észre venni. Ilyen szerkezetű volt Herschel nagy teleszkopja is, s az újabb időben e fémtülkörű reflectorokat kezdik inkább készíteni a régebben szokott üveg-lencsés *refractorok* helyett, mivel ez uton könnyebben, kevesebb költséggel lehet elérni ugyan olyan nagyságot.

A melbourni esetben a fém-tükör átmérője 4, a csőnek magának hossza 7 láb, de felül reá még egy nagy vas rácszat van illesztve, mely között szabadon járhat a szél. A távcső Fraunhofer módszere szerint van felállítva: egyik tengelyével a világ tengely, másikkal az elhajlási tengelyel egy irányban. Az egész mű, melynek súlya 181 mázsa, Dublinban készült Grubbnál, s úgy van egy óramű által mozgásba hozva, hogy az egyszer felkeresett csillaggal ő is tovább halad. Hozzá még egy photograph és egy spectral-készülék is van alkalmazva a holdnak különböző állásaiban letényképezésére, továbbá a nap s a többi csillagok színképeinek és ez uton alkatrészeinek meghatározására.

Ily gyors haladást, s a jövőre ily nagyszerű készülődéseket látva csak a közel mult évtizedekben is: valóban bámulva kérdehetjük, hogy: *hol van határa az emberi észnek?* D.

A

Zborói kastély.

Sárosvármegyében Bártfától északfelé, a halicsi utban fekszik a kétezer léleknek többet számláló Zboró mezőváros, feje a makoviczai uradalomnak, mely nevét a Zborótól dél-keletnek fekvő és romokban heverő Makovicza

várától nyerte, mint ez lapunk egyik mult évi számában le volt írva. Míg Makovicza vára állott, addig Zboró kevésbé szerepelt. Ki annak ura volt, birta emezt is. A XIV. században a kihalt olnódi Zudar nemzetség birtokában találjuk, a midőn nevezetesen 1443-ban Bártfá városával viszálykodott a hatalmas vár-ur Zudar Simon, mely viszály még harmincz év után is tartott. A XVI. század közepén már a hies Serédy György ilt a birtokban azonban nem annyira az igaz, mint a fortély és ököl-jog következtében, mint azt 1550-ben az ellene Tarcazy Katalin özvegy Podmaniczky Mihályné és Hagymásy Kristóf felperessége alatt folyt visszahelyezési per igazolja. Utóbb azonban az uradalomnak legalább egy része mégis a Tarcazy-ak kezébe került.

Hanem Serédy Gáspár leányát Zsuzsannát nőül vevén, e házasság jogán egy időben birta az uradalmat a lengyel Janusiusz ostrogi herceg is, mert

1601-ben Makovicza várát ettől vette meg tizen-nyolcz ezer aranyon Rákóczy Zsigmond az utóbb erdélyi fejedelemmé lett borsod- és tornavármegyei főispán a zepesi kaptalan előtt. Utóbb azonban mégis, mert a Tarcazy-örökösök a Serédy-ek ellen indított és főlebb említett pert nyugodni nem hagyták, Rákóczy Zsigmond örökösai, névszerint György, a későbbi erdélyi fejedelem, Zsigmond és Pál jónak látták az uradalomhoz jogukat a Tarcazy-örökösöktől is 1611-ben tizenhárom ezer forintért örökösen megváltani. Így került e hely a fényes nevű Rákóczy-ak birtokába.

Makovicza vára már romban hever, de Zborón még áll a régi kastély, melynek udvarán — mint képünk is mutatja, — van a régi, gyakran tatarozott két tornyú templom, maradványa még a Rákóczy-kornak, habár alapja és falai régiebbek is lehetnek. Homlokzata 1577. évet mutat. A két kastély körül eme felsőbb a gróf Erdődy családé, mely az Aspremont ágón a Rákóczyak névszerinti örököse és utóda. Most a régi épületek is csak gazdasági célra használtak. Az udvaron kívül két sorban áll a száz hársfa, a Rákóczyak korának maradványa, büszke, terebélyes lombzataikkal árnyalva el a helyet, hol egykor gondoktól menekülve a Rákóczyak merengtek vagy szórakoztak, kik közül Rákóczy György történelmi is megörökíté kedves hársait, fontos levelei alá is oda írván keletül: „Datum Zboroviae sub centum tiliis.” N.—n.

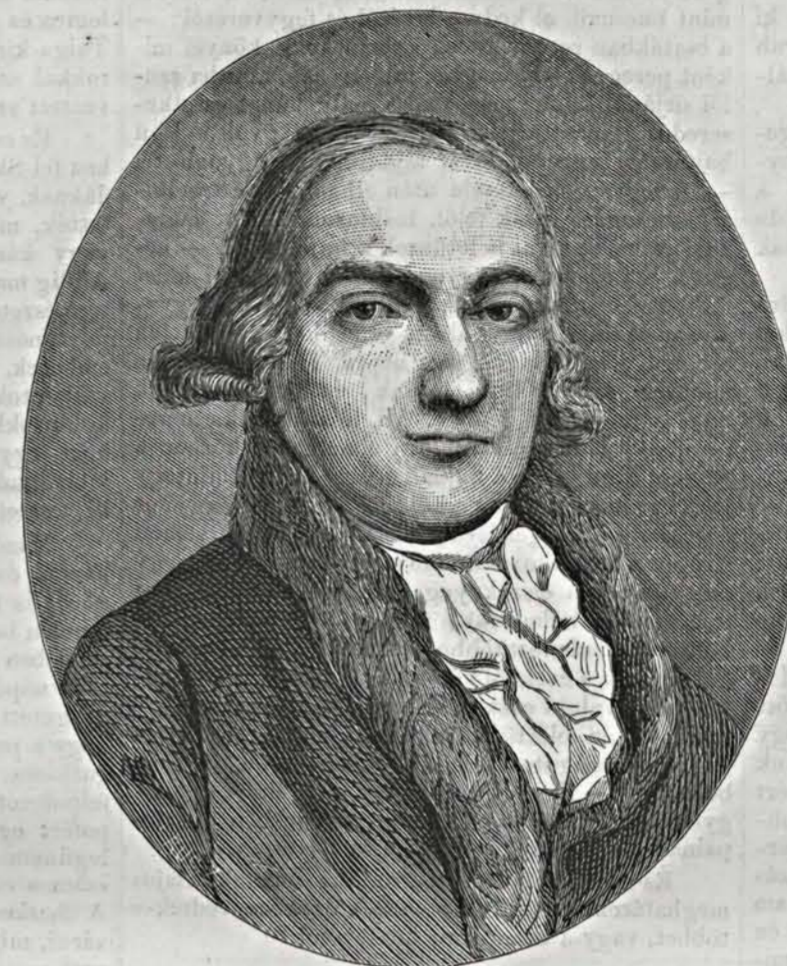
A forradalom végnapjából.

Legközelebbi számainkban közöltük dr. Sikor „A fehér kereszt” című érdekes rajzát, a forradalom végnapjából, a fegyverletétel szomorú korszakából. Ugyan e gyásznapokra vonatkozik a következő cikik is, melyet *Kerekes Sándor* ur a „Hazánk” cz. politikai napilap tárczájában nemrég közölt, s melyet onnan egész terjedelmében átvesztünk mint érdekes és sok új részletet is tartalmazó adalékot e minden oldalról még kellőleg nem világított korszak eseményeihez.

„Baththyány Kázmér gróf 1849-diki ápril 20-dika körül Szabadkáról Debreczenbe felutazván, külügyminiszeri teendőihez hozzászólott. Május 11-kén vette alólirt Szabadkán a levelet, melyben a gróf tudatja, mikép e sorok írója a külügyi miniszterium iródaigazgatójává kinevezi, és felhívja, hogy a mennyiben nem inkább kívánna megyei jegyzői hivatalában maradni, — nála azonnal jelentkezzék.

A választás könnyű volt; — 15-én már Debreczenben valék, hol a miniszteriumnál Eber Nándort, kivel mint a fővárosból menekülttel még január hóban Kisujszálláson elsőben jöttem össze, — titkári minőségben találtam. Folytak a külügyi dolgok meglehetősen; — a miniszter, ki a nyugati nyelvekben tökéletesen jártas volt, fáradhatlan vala a munkában; — kényelemről szó se lehetett. A francziául az időben

szerveztett történelmi okmányok mind az ő művei voltak. Jöttek, mentek a sürgönyök és utasítások külföldre diplomatai ügynökeinkhez. Máj. 25-dike táján Andrassy Gyula gr. a magyar kormány követeül lón a kellő iratokkal ellátva a „fényes Partához” kiküldve; Horhy pedig mint ügynök Rómába.

Szentmarjay Ferencz.

A kormány székhelyén ez idő szerint bámulatos volt az élénkség, a mozgalom. — Az országgyűlés folytatá üléseit a collegium Nagy termében, hol egyik napon Sárosvy Gyula „Arany trombitáját” olvasta fel.

Junius 4-én kiadott a rendelet, miszerint a

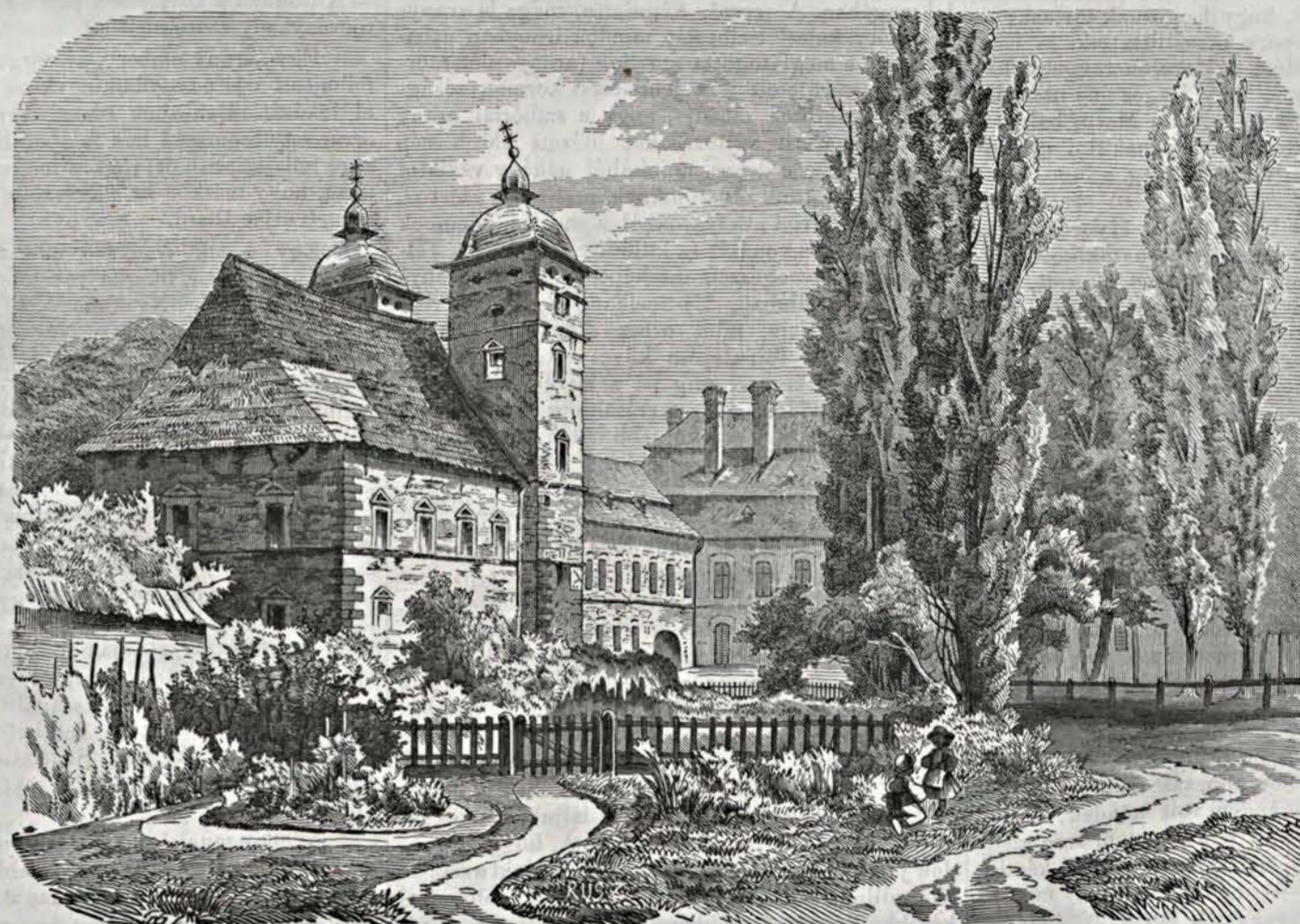
vezető; segédkeztek itt nála Asbóth és Csanády tanácsosok. A külügyi iroda hátul a nagy tereben — a rémuralom idején angol imaházban — volt. Ez ügyéségnél Házmán és Szöllösy tanácsosok, Eber, ifj. Vay Miklós és Kemény bárók mint titkárok, Ribáry és Rónyi fogalmazók, — alólit mint iródaigazgató, — Vécsey, b. Simonyi és még egy pár más irókból állott személyzet végzé a teendőket. A levelek főleg Londonból Pulszkytól és Párisból b. e. Teleki László gróftól külföldi hírlapokkal együtt rendszeresen érkeztek; — lelkes honfiai nagybecsű közreműködésével s az éjszaki határszelen lakott külföldi tántoríthatlan ügybarátok segítségével időnkint küldettek utasítások külföldi ügynökeinkhez, és e futárok vívők egyszerűsmin Longworth és Brown megbízottak tudósításait Palmerstonhoz. — A kormányzó Csernátony is egy másik társával kiküldé Angolhonba, mely kiküldés azonban — mint később értesültünk — egészen felesleges volt.

E közben a vészfelhők hazánk egén mindinkább tornyosultak. Görgei jun. 30-án a miniszternél látogatást tett. — A lengyelek, köztük Brztranovszky gróf — aggodalmasan váltig nyilatkoztak, mikép a vészely nagy és nőttön nő. — Szavainak alig birtunk hitelt adni.

Jul. 6-án vettük a hírt, miszerint a kormány addig, míg a vészely tart, Szegedre vonul. — 8-án a Csányitól kapott útlevelekkel ellátva elhagytuk Pestet, — az éjet Czegléden töltöttük, hol Kossuth, Bónis és Zoltán, akkori ref. lelkész Szabó Károlynál a quid consilii felett tanakodtak. — Másnap estére Szolnokra értünk. — Perczel Abony mellett táborozott. — Szolnokon a kormányzó Halassy Kázmér kormánybiztosnál szállván meg, éjjel néhány rémet látott honvéd Rékas felől azonhírel állított be, hogy a muszkák az említett helységtől nem messze portyáznak; — lón erre zavar és más-nap kora reggel a Tisza hidján átkelve folytattuk útunkat Kun-sz.-Márton, Szentés és H.-M.-Vásárhelyen át Szegedre.

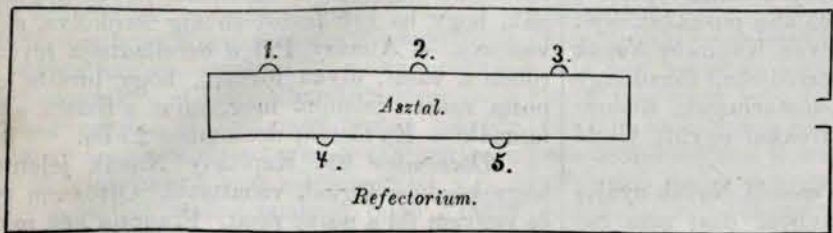
E városban újra berendeztük a hivatalt. — A személyzetből alig egy pár jött le Szegedre. — A szabadsággért vívott küzdelmek észlelése végett nálunk tartózkodott angolok, lengyelek, olaszok, németek és románok velünk tartottak. — Belgrádba egy jeles olasz mint „agent diplomatique” Szegedről lott elküldve, kitől értesítvények a dolgok ottani állásáról rendszeresen érkeztek.

Forgalom és tolongás, kivált a vendéglőkben, mely rendkívüli lehetett, képzeltető. — Az országgyűlés folytatá ülésezeit. — Ittlé- tünk ideje alatt Répásy tábor-

Zborói kastély (Sárosvármegye). — Gregus János eredeti rajza.

„Quare est interceptus?“ (Miért fogatott el?) — kérde Mikos.
 „Ex actione magnifici domini directoris caus. regal., quam in Kerepes mecum ord. iudium cottus Borsod Adamus Pogány communicaverat. — Scio catechismum aliquem hic quaeri; ego de catechismo tali nihil quidquam scio.“ (A méltóságos kir. ügyigazgató ur. rendelkezéséből, melyet velem Kerepesen Pogány Ádám, Borsod megye főszolgabírája közölt. Tudom, hogy itt valami kátét kerestek; én efféle kátéről mit sem tudok.)

F o l y o s ó.

„Domine spectabilis, — mondá a kir. ügyész — fuit ne cum Francisco Szentmarjay in Károlyiensi installatione?“ (Tekintetes ur, együtt volt-e Szentmarjay Ferenczel a károlyi beigtatáson?) „Fui, et meo curru vectus est Patakium.“ (Voltam, s az én kocsimon ment Patakra.) — „Et qualis haec epistola?“ (S miféle levél ez?) — „Mea ad Szentmarjay. Sed cum ad eum nullas unquam alias litteras scriperim, constare mihi debet, in his nullam aliam contineri petitionem, quam ut mihi opera Klopstockii a bibliopola mitteret.“ (Az angyam, Szentmarjayhoz; de mivel ő hozzá semmi más levelet nem írtam, erősen meg kell maradnom azon állításon mellett, miként abban semmi más kérés nem volt, mint hogy nekem Klopstock munkáit küldje meg a könyvtárostól.)

Minden faggatottak adtak egy „rotae diaboli“ s nekem Bayt: talán, hogy mindketten kálvinisták voltunk. Ez most hoztam fordult: „Édes öcsémuram, mi osztályos atyafiak vagyunk s öcsémuram tudja, hogy én öcsémuramat gyermekéské öta nagyon szerettem. Erre a szeretetre, erre az atyafiságunkra kérem, vajljon meg mindent; tudunk mindent, nincs ideje tagadni.“ — „Közönöm a méltóságos ur kegyességét, de én semmit sem véték, így semmit sem vallhatok.“

Erre Berzeviczi tótos kimondással, mely a hosszu hangzót is röviden ejti ki: „Domine spec-

tabilis frater, scimus omnia. Per quinque vulnera Jesu Christi oro spectabilem dominum fratrem, ne se desensitro eggersimind hatásra számított közleményről: „A pétervári irányadó körökben beszéltek, hogy az emberi számítások lehet hitelessége után indulva, Pétervár 50 év múlva már nem fog létezni. A város süllyed — természetes, igen lassan, alig észrevehetőleg, azonban jésztó szabályosságú; és a mint a kutatásra kiküldött szakferdiak nyilatkoznak, a talaj állapotai annyira kedvezőtlen, hogy az előkészületek a császári palota áthelyezését illetőleg, megtehetőek (?). Kevésel ez előtt már beszéltek a journalistikában egy kiadó parancsról, mely Kiewben egy császári palota építését örendeli. A közvélemény e rendelőben csak politikai természetű tény látott. Az előbbieket szerint a moskvai államférfiaknál csak a császári állam rendelkezésükre álló városai valamelyikének kiválasztásáról lehetett szó. Az áthelyezés maga egyáltalán nem önkényes; menekülés az elemek ellenállhatlan hatalma elől. Ugy látszik, hogy a dolgok mibenlétét a nagy közönség előtt titkolni akarják. E közlemény talán indokol fog szolgálni további kutatásokra.“

- 1-ső szám alatt protonotarius: Mikos László.
- 2-ik sz. a. prot.: Somogyi János.
- 3. sz. a. alnádor: Berzeviczi András.
- 4. sz. a. tanácsnok: Bay Ferencz.
- 5. sz. a. királyi ügyigazgató: Nyéki Németh János.

Egyveleg.

(I. Ferencz és neje 1817-ki erdélyi utjáról) Szilágyi Ferencz érdekes cikket írt a „Budapesti Közöny“ be, melyben közt a királyi utazás alatt történt következő adomát jegyezte föl. Ő Felsőgeik Kolozsvárról elutazás után Felvinczen kevés ideig megállapodtak, hol tiszteletükre Aranyosszék főkirálybírája gr. Kemény Miklós (gr. Kemény Sámuel idősb fia) egy székely népnépet rendezett. Annak folytatában egy kezében poharat tartó, s egy szép székely leányt néha átkaroló székely legény tánc közben e verseket is éneklé:

Bort iszom én, nem vizet,
 Ferencz császár megízét.

Hallván ezt a császár, kérde a hozzá közelálló főkirálybírótól: „Was sagt er?“ A felelet erre volt: „Er sagt, dass Euer Majestät seinem Wein bezahlan werden.“ A Felsőgeik mosolyogva viszonázta: „Ja, ja, ich werde zahlen.“ S valóban a székely, tánczának és énekének a fejedelmét eltávolítása után oly szép díjat nyerte, mi kétségen kívül őt még jobb kedvre villanyozta fel.

*) A napló folyótán előforduló német és latin mondatok fordítása a zárjelekben nem Kazinczytól, hanem a t. közlő Szerk.

T Á R H Á Z.

Francia itélet a magyar zenéről.

De Gerandoné, Teleki grófnő nagybecsű könyvet írt az 1867-iki párisi kiállításról. Addig is, mig újabb és újabbak a tiszteletben szólnának e könyvről, érdekesnek tartjuk megismertetni a magyar zenét illető közleményeit. Már a világi kiállítás alatt hallottuk és olvastuk, hogy a Pest-ről ment zenésztársaságok, Patikárius és Sárközi nagy feltűnést keltettek. Föltűnt a cigányok sajtósága egyénisége, és elragadó volt általuk tolmácsoló zenék. Annak összeállítás is érdekes volna, hogy a cigányoknak viselt dolgairól a történeti igazsággal nem mindig találó előadását mily tarka mesékké szőtte a francia képzőművészet. A grófnő könyvéből valódi dologról, zenénk határsáról értesülünk.

Chararieux Philiberta így szól a „Zongorások Híradó“-jában a magyar zene felől. Miután a világtárlatot nagy harcjátékhoz hasonlította volna, kérde: „Ki volt győztes a zenére nézve? Magyarország. A zenében babérágat vívott ki, mint a szobrászatban Olaszország és a festészetben Bajorország. Kaulbach, Vela, Patikárius voltak 1867-nek hősei, jóllehet igen különböznek egymástól. Lehetőség-e, hogy szegény keletiek, kik hangjegy, mérték-érés, jelentés, ajánlás és tapsoló nélkül játszanak, legyőzhették a két világ tanult zene-akademiáit! Tagadhatlan. Valamint Dávid leverte Góliáthot parittyájával, ezen kis zenekar összeszűzta a díjaztatás óriási zenekarát; ágyu, harang, székesgyházi nagy harang, énekes, hangszere, nagy orgona zaja csak eljésztette az igazi zenekedvelőket, míg más felől hónapok lefolyása alatt sem szüntek meg ezen szerény zenészek elragadtatásig lelkesíteni még a legtudatlanabb zenekedvelőt is, valamint a legmagasabb polcon levő zenészt. Reggelről estig tolong a több ajtó előtt és soha senki sem jön ki a teremből, hogy elbúvult és megindult lelkeben visszatérésre ne készülne.

„Az ördöggel léptek tehát alkura? mint Paganini vagy Liszt, a zongorások ezen V. Károlyra? — Semmikép; úgy játszanak mint éreznék, és ebből áll egész mesterségük. Szeretik a zenét, mivel egy tanító sem unatta meg velök. Nem játszanak nagy bajjal betanult zenedarabokat, de hangjaikkal sírnak, gondolnak, álmodoznak, énekelnek, mint más emberek könnyvel vagy gondolatlalt. A zene bálványok, örömeik, költészetök, szavok, hatalmok, mindenök, ezért fejezhetik ki oly helyesen. Ők Apollo törvényes fiai, míg más művészek csak igyekzőbb vagy tunyább tanítványai. Ezen önzestelenek, kik háladatosságból ingyen zenélnek annak, ki bőkezűen fizethetné; kik mesés szerződéseket visszautasítanak, mert, mint mondják, megfagyának a külföldi nap sugara alatt: ezen dalnokok inkább Ossian rémeképei lehetnének, mint a XIX. század fiai.

„Való van ezen állításban; ök halhatatlanok. Soha az övékhez hasonló sikert nem láttunk. Strauss és Bilsé, az osztrák, porosz, flamand és más hadi zene, a dalárdák, melyeket annyira szeretünk: ezek mind nagy helyeslést nyertek, de már rég eltűntek. A magyar koronázatási zenekar tébolyodásig elragad és ez igazság.
 „Bach előjátéka nem ér fel Makay Pál cimbalmával. Soha egy rögtönzés sem lón úgy előadva, soha egy sem részesült oly ihlet, oly mély zene-érzetben. A természet ezen boldog fiai egyedül valóstították Meyerbeer egész élete álmait. A fülhangok névosereléséből álló hangléteket, melyek egymásba folynak mint a homokpart hullámai verőfényben, és a hangarány (rhythme) rögtöni változtatása, mely arra tör, hogy a zenét emberi szó hatalmával felruhazza, mely a legmulandóbb érzést vagy gondolatot tetszése szerint lefesti, csak csengése, hangja, mozdulata által. Ezen csodát Patikárius találta fel, kinek zenészei úgy játszanak, mint az emberek beszélnek, ezért érti őket minden ember. Kossuth indulója Homer idejébe

** (Szent-Pétervár süllyed.) Orosz forrásokból értesül a „Fr. J.“ a következő érdekes, de mindenesetre eggersimind hatásra számított közleményről: „A pétervári irányadó körökben beszéltek, hogy az emberi számítások lehet hitelessége után indulva, Pétervár 50 év múlva már nem fog létezni. A város süllyed — természetes, igen lassan, alig észrevehetőleg, azonban jésztó szabályosságú; és a mint a kutatásra kiküldött szakferdiak nyilatkoznak, a talaj állapotai annyira kedvezőtlen, hogy az előkészületek a császári palota áthelyezését illetőleg, megtehetőek (?). Kevésel ez előtt már beszéltek a journalistikában egy kiadó parancsról, mely Kiewben egy császári palota építését örendeli. A közvélemény e rendelőben csak politikai természetű tény látott. Az előbbieket szerint a moskvai államférfiaknál csak a császári állam rendelkezésükre álló városai valamelyikének kiválasztásáról lehetett szó. Az áthelyezés maga egyáltalán nem önkényes; menekülés az elemek ellenállhatlan hatalma elől. Ugy látszik, hogy a dolgok mibenlétét a nagy közönség előtt titkolni akarják. E közlemény talán indokol fog szolgálni további kutatásokra.“

— (Az 1866-diki német háború költségei.) A költségek, melyeket Poroszországnak az 1866-ki háború okozott, a porosz képviselőház budget-bizottságának tett jelentés szerint, a visszahelyezési költségeknek kívül 140—150.000.000 tallérra ragnak.

** (A hannoverai király vagyona.) mely jelenleg a porosz kormány kezelése alatt áll, ide nem számítva a kastélyok inventáriumát, mintegy 13.382.000 tallérra rug, mi 4 és fél százalékos állampapirokba fektetve évenként körülbelül 598 ezer tallért jövedelmez. Ezen jószág kezelése, mi Hannover tartomány elnökének felügyelete alatt történik, mintegy 180.000 tallérba kerül.

⊙ (Egy másodperc) alatt a csiga 1/5000, a légy 5', a gyalog 5 1/10, a tevé 6'. mérsékelt szelek 10', gyorsabb rohamuk 12', a bérkocsi-ló 12', a cset 12 1/2, gyors vitorlás hajók 14', az iramszarvas által húzott szán 25', a gőzmozdony 29', akorosolyázó 36', angol paripa 41', szélvész 50', léghajó 50', nagy erővel dobott kő 50' az agár 70', a sas 95', vihar 126', a galamb 411', a hang 0' R. mellett 1012', a puskagolyó 1599', 25 fontos ágyugolyó 2299', az egyenlítő valamely pontja 2451', a föld középpontja a nap körül 4 mértföld, a napuszár 42,000 mértföld utat tesz.

varázsol, mikor ök adják elé. Hallani kell őket, hogy lehessen képzelné. Patikárius örökre! (for ever) mondja a közönség és igazra van; senki sem érdemesebb a muzsa minden fainak példálul szolgál. Ez bizonyára a műtárlat legvártaulabb és legbámulatosabb diadala; érdemes hirdetni, hogy minden ember bebizonyíthassa.

„Zenével beszélő emberek még nem léteztek mi korunkban.“
 Más lap, mikor a karnagy előkódéseiről beszél, ki érzést akar önteni zenészeibe és sokszor csalódnán, inkább zsarnokukká válik, mint vezető-jökké, ekként szól a magyarokról:

„Van eszmeképi zenekar, vezető nélküli: a világtárlat egy külső terme melében 12 ember, kiknek fekete haja és fekete szeméi ázsiai eredetűket hirdetik, képezi e zenekart. Első megpillantásuk megzavarja európai szokásainkat, hogy azon komoly képek csak akkor hagyják el mozdulatlan-ságukat, mikor ajkaik mosolyra vonulnak.

„Mi meglepő ezen zenészek állásaiban az, hogy változatosságuk és szabadságuk is elősegíti az őszhangot. Még egy हुआst sem tett nyiretű-jök, és már tudja a hallgató, hogy oly emberek előtt van, kikben a zene megtestesült. Mily különbség van köztök és párisi zenekaraink közt. Nálunk mindenik zenész más-más jeleit adja egykedvűségének, keleti zenészeink nyugalomban is őszhangot képeznek, egy eszme helyesíti őket, irigység, tudatlanság távol van tőlök, önzésről semmit sem tudnak ök, kik közül mindenik oly hatalmas egyéniséget képvisel. Ők a zenét szeretik, szabad hajlamuk husz évvel ezelőtt a kard (?), most a hangszereket áldozott. Rend és igazi szabadsággal szemben mit tehetne a karnagy és palczája?

„Meglepő fordulat, helyes hang, lelkesedés, csengő előadás, mindennel bírnak.“

Melléklet a Vasárnapi Ujság 7-ik számához 1869. febr. 14.

Irodalom és művészet.

⊙ (Az 1867-ki világtárlatról) De Gerandoné által írt könyvnek első kötete jelent meg Párisban. Magyarországi bizományos Pfeifer Ferdinánd. Ára az első kötetnek (539 oldal, képekkel) 2 fr. ** (Dr. Argenti Döme) hasonszerű munkájának hatodik kiadását hirdeti Grill Károly könyvkereskedése. E munkát jól ismeri a magyar közönség legnagyobb része; s így elég lesz annyit említenünk meg, hogy a jelen kiadás is újra átdolgozva, tetemesen bővítve jelenik meg. A 70 ivre terjedő munka ára: hat forint o. é.

** (Debreczenben megjelent) „A magyar alkotmány története.“ Iskolai kézikönyvül írta Ladányi Gedeon, a debreczeni főiskola tanára. Második egészen újra dolgozott kiadás. II-ik füzet. Kiadja Telegdi Lajos. Ára 1 frt. 60 kr.

⊙ (A kisdedvándok mint az emberszeretet hajlékai.) Ezen cím alatt jelent meg Szász Domokos, kolozsvári ref. papnak egyik kolozsvári kisdedvánd megnyitását mondott beszéde. Mélyen gondolkodó, szabatosan író férfi akármely tárgyról érdekesen beszélhet; s hogy a kisdedvánd nem háladatlan tárgy, mutatja Szász Domokosnak eme beszéde. A füzet ára 20 kr; egész jövedelme a felállított kisdedvándoké.

** (Karlóvszky M. Ida) „Egy munkási rab története“ című regényes korrajza két kötetben megjelent; ára 2 frt.

⊙ (Szakközönyök.) Megjelentek: I. „Természettudományi Közöny.“ A természettud. társulat havi folyóirata. 2-ik (februári) füzet; tartalma a következő: A csillagok élete, Berecz Antaltól. A mesterséges termékenyítés, Dapsy Lászlótól. Kárpáti képek, dr. Szontágh Miklóstól. Sösdartok csebeomlásáról. Közli P. Gy. Geológiai kert, javaslat Greguss Gyulától. E nagyobb cikkeket érdekes „apróbb közlemények“ követik. A füzet végén a társulat üléseiről jegyzőkönyvi kivonatok s titkári jelentés van. — E folyóirat egész évi folyamának ára negy tag részére 5 ft. A társulat tagjai tagdíj fejében kapják. (Buda-pesten lakó tag évdíja 5 ft, a vidékié pedig 3 ft.) — II. „Erdészeti Lapok.“ az országos erdészeti-egylet közlönye, 1869-ki évfolyam 1-ső füzete. Tartalmából fölemlítjük „Korpona város erdeinek leírása“, „Nézetek a juh legelőiről“, „Gyümölcsfatermesztés az erdőben“, „A selmeczi csőtörtémérő“ stb. gyakorlati irányú cikkeket. Előfizetési ár egész évre 5 ft. — III. „Borászati Füzetek“, szerk. Somssich Pál és dr. Entz F. 2-ik füzet. Nyolcz nagyobb és számos kisebb közleménytel. Ára egész évre 3 ft. — Mindhárom derék szakfolyóiratot ujjlag ajánljuk az illető közönség figyelmébe.

⊙ (A „Századok“) III. évfolyamának I. füzete következő érdekes tartalommal jelent meg: A bujdosók támadása 1672-ben, Pauler Gyulától. A vösteristák, Knauz Nándortól. Könyvismertetések, bírálatok. Tárca, változatos és élénk tartalommal. ** (Csernátonyi lapja) március elsején fog megjelenni „Ellenőr“ című album. Kisebbsz alak napilap lesz. Érdekesnek véljük megjegyezni, hogy Réthi Lajos január közepé óta áll alkudozásban egyik kiadóhivatallal; és tervezett lapjának ő is „Ellenőr“ címet szánt. Véletlen összetalálkozás.

Közintézetek, egyletek.

** (A magyar tud. akadémiában) f. hó 8-kán a math. és term.-tudományi osztály tartott ülést. Az elnök, b. Eötvös József, kötelességének tartja az ülés kezdetén megnyugtanni az akadémiát az iránt, hogy a legközelebb kitört tüzvész nem hanyagosság vagy mulasztások következtében, hanem, daczára a legvatosabb intézkedéseknek, szerencsétlen véletlenségből történt. Az elnökség egy mérvöntéssel meg kezdettől fogva az épület fölötti felügyelettel, s épen a tüzvész megelőzése végett vízvezetékkel hálózattal be az egész padlást; azonban a kútból fölvezető csövek, melyek az égéstől messze esvén, még a tűz után is folyóvást be voltak fagyva, e szerencsétlenségnél nem voltak használhatók. Egyébiránt jövőben, a mennyire lehet, még nagyobb óvatosságot fog az igazgatóság kifejteni. — A szakülés első tárgyát Batizfalvy Sámuel levelező tag szakfoglaló értekezése képezte, melynek címe: „A testgyógyászat (orthopaedia) újabb haladása s tudományos állása napjainkban, három kiválóbb körestel fölvilágosítva.“ — Második felolvasó Szabó József volt, bemutatva a matematikai- és természetudományi

osztálytervezeteket legutóbbi jegyzőkönyvét. Ez tudatja, hogy Ballassa János emlékbeszédének megtartásával Jendrassik tanárt bízza meg az osztály. ** (A Kisfaludy-társaságnak) febr. 5-kére, mint Kisfaludy Károly születésnapjára kitűzött közgyűlése az akadémia-palotai égés miatt elnökileg elhalasztott, február 14-kére. E napon d. e. 10 órakor tartatik az akadémia nagy-disztér-mében. A már előbb megállapított társasorozat a következő: 1. Elnöki megnyitó, Toldy Ferencz alelnöktől. 2. Titkári jelentés a társaság lefolyt évi működéséről. 3. Emlékbeszéd Tompa Mihály fölött, Lévyay Józseftől. 4. Óreg karszék, költemény Szász Károlytól. 5. Zrinyi Ilona, élet és jellemrajz, Horváth Mihálytól. 6. Jelentés a múlt évi pályázatokról. 7. A gavallér-politikusok, pályanyertes szatira, felolvassa Szigeti József. 8. A jutalmat és dícséretet nyert pályaművek jellegi s leveleinek felbontása. 9. Elnöki zárszó.

— (A m. kir. természettudományi társulat) január 20-ki közgyűlésén elhatározta, hogy a rendes tagok választása ezúttal nem az évi közgyűléseken, hanem a havi választmányi üléseken fog történni. Ezen értesítés kapcsában van szerencsém a társulat tisztelt tagjaitól, hogy a belépésre kétségek nélkül az ajánlott nevét, polgári állását, lakohelyét vagy egyenest a titkárral, vagy a választmány valamelyik tagjával sziveskedjenek közölni. — Buda (műgyegyelem) 1869. február 6-án. — Szily Kálmán titkárt.

— (A magyar földhitelintézet) közzétette zárszámadást 1868-ról, s ez örvendetes képt mutatja ezen legsajátabb intézetünk állásának. A záloglevelek forgalma 20.846.700 ft-ra rug, a jövedék jegyeké 417.700 ft, a pénztári utalványoké 1.044.900 ft-ra. A biztosítási és tartalékalap 2.785.553 ft; az összes vagyonmögleg 25.948.181 frtnyi nagy összeget mutat. A tiszta üzleteredmény az intézet kezeltetésétől 1868. decz. 31-ig tesz 301.570 frtot.

** (A nemzeti kaszinó választmányja) 1869-ben a következő igazgatók: Károlyi György gr., Szapary Antal gr., Wenckheim B. V. Választmányi tagok: Almásy György gr., Almásy Pál, Andrassy Aladár gr., Andrassy Gyula gr., Beniczky Ferencz, Beniczky Ödön, Csáky László gr., Deák Ferencz, Dessewffy Aurel gr., Eber Nándor, Eötvös József b., Festetics Gyula gr., Festetics Pál gr., Földváry Albert, Hajos József, Havas Ignác, Huszár Ferencz, Károlyi Gyula gr., Károlyi István gr., Keglevich Béla gr., Laczkovics József, Ledniczky Mihály, Liptay Béla b., Lónyay Menyhért, Majtényi László b. id., Mikos János gr., Németh Lajos, Pfeiffer János, Podmaniczky Frigyes b., Pompéry János, Révay Simon b., Somssich Pál, Szapary Gyula gr., Széchenyi Béla gr., Széchenyi Ödön gr., Széchenyi Gyula gr., Szécher Mihály, Szentiványi Károly, Szintányi Bernát, Sztárai János gr., Teleki Domokos gr. id., Tisza Kálmán, Tisza Lajos, Tomcsányi József, Urházy György, Wincez Miklós, Zichy Pál Ferencz gr., Zichy Manó gr., Zichy Miklós gr. ifj., Zsvira György. Pótagok: Blaskovich Miklós, Gorove István, Hollán Ernő, Odessalehi Gyula herczeg, Széchenyi Pál gr., Zichy Victor gróf.

** (A budai kaszinó elnöke) néhány szavazat többséggel Tanárky Gedeon választott meg Berdo Móza ellenében.

Egyház és iskola.

⊙ (Négy fűr:) gr. Apponyi György, gr. Cziráry János, gr. Károlyi István és b. Wenckheim László, Magyar Államban „közölt nyílt felhívást intéznek sz. István bírodalmának katolikus fiaihoz és leányaihoz, adakozásra buzdítván egy ékes püspök mellékereszt megszerzését végett, hogy azaz IX. Pius pápát f. év apr. 10-én, mint áldozásáa 50 éves jubileumán megtiszteljük. A kereszt már meg van rendelve, s ha a szükségesnél több pénz gyűlne be, az Péterfillérként fog átszolgáltatni. Nincs kiírva, de önkényt következik, hogyha másnemű adakozás nem gyűlne, a már megrendelt keresztet a fenntisztelt négy buzgó fűr saját költségen fogja kiváltani. Ahoz aztán senki sem lesz szólnivalója; legföllebb a hazainépvédeltségben támad remény, hogy részére is jut legalább annyi ez áldozatkész fűrak részéről, a mennyit egy csillag kereszt készítésére fordítanak.

⊙ (Néptanítók segélyezésére) 73.680 frtot osztott ki az oktatásügyi miniszter 1818 tanító között, 60—80 és 100 forintjával. E segélyezés azon

150.000 forintból történt, a mely összeget „népiskolák segélyezésére“ cím alatt 1868-ra szavazott meg az országgyűlés. A többi rész iskolák felszerelésére fordítottak.

** (A földmívelés-, ipar- és kereskedelem ügyi miniszterium) a fennálló, vagy még felállítandó gazdasági felsőbb tanintézeteknek jól készült tanárokkal leendő ellátása tekintetéből e folyó évben kitűnő előmeneteli s erkölcsileg is feddhetlen jellemű oly két ifjat kíván külföldi egyetemre tovább-képzettetés tekintetéből kiküldeni, kik a tanárságra hivatással bírván, e pályán eddig tett tanulmányaikat tökéletesíteni képezek, — a miniszterium által egy évi künn időzést tartamára 800 o. é. ft évi segélyllyel látván el. Egyike a segélyzendőknek a vegyészeti, másika az állatgyógyászati szakkal foglalkozók közül fog választani. Felhivatnak ennél fogva mindazok, kik az érdeklétt államsegélyt önyeni óhajtják, hogy tanulmányi s erkölcsi bizonyítványokkal kelőlen felszerelt folyamodványaik az alóli miniszteriumhoz f. é. marc. 1-ig nyújtsák be. Megjegyeztetvén, hogy hason irányu, már eddig a miniszteriumhoz benyújtott folyamodások — a mennyiben szabályszerűleg felszereltek — e pályázaton figyelembe fognak vétetni.

** (A pesti ref. gymnasiumban) és az elemi iskolában az 1868—9-ki iskolai évben az első félévi vizsgák tartatnak febr. 17, 18., 19. és 20-ik napján. Az érettségre menendők előleges vizsgája lesz febr. 18-án d. u. 2—5-ig; magántanulók vizsgája pedig az I.—VII. osztályokból febr. 19-én d. u. 2—5-ig, febr. 20-án d. u. 2 órakor és 2 1-én d. e. és d. u. érettségi írásbeli vizsga. Febr. 22-én pedig a d. e. és d. u. órákon a szóbeli érettségi vizsga tartatik meg. Kelt Peston, 1869. febr. 2-án. — Az igazgatóság.

** (Pályázat.) A losonci ref. közép-gymnasiumban az I. és III. osztályok eddig helyettesítve pótoló tanácskei a jövő 1869/70 iskolai évre betöltendő, — ezen 600—600 osztr. ért. forint fizetéssel ellátott tanári állomásokra pályázat nyitattik. Tanterv szerint az I. oszt. tanára az I. és II., a III. oszt. tanára a III. és IV. osztályokban a real tanokat, — a II. és IV. oszt. tanárai viszont az I. és III. osztályokban is a human tanokat fogván tanítani, pályázótól megkivánatik, miszerint a betöltendő osztályokban előforduló — különösen real tanokra nézve, elméleti és gyakorlati tanári képességeket, — ezenkívül az I. osztály tanáruai ajánlkozó, — minthogy ez állomással a rajz-tanítás is kapcsolva leszén, a rajztanítási képességet — mi a másik állomásnál is a pályázó előnyére szolgál, — igazolják. — A pályázat határideje f. 1869. év apr. 10-ki napjáig tüzetik ki, s a választási eredménye f. év május 1-ig a pályázókkal közöltek. Felhivatnak tehát a pályázni kívánók, miszerint bizonyítványaikkal tökéletesen felszerelt folyamodványaik — ezen határidőben a losonci reform. egyház tanácsához terjeszsek be. Losoncz 1869. január 31. — Szilassy Ferencz gondnok.

Mi ujság?

— (Pákh Albert síremléke ügyében.) E napokban (febr. 10-én) volt lapunk egykori szerkesztője, Pákh Albert halálának második évfordulója. Miután az elhunytnak jeles művészi Iszó által készített gyönyörű mellszobra már a nemzeti muzeum szobor-termét ékesíti, óhajtottuk volna s reméltük is, hogy ez évfordulati napon magát a síremléket is fölállíthassuk a néhaiak a kerepes-uti temetőben nyugvó porai fölé. A román stílusú síremlék tervének eszméjét dr. Schmidt Frigyes, a vajda-hunyadi vár helyreállításával is megbízott híres építész adta, részletes kivitelét pedig szintén jeles építész hazánkfiára Schultz Ferenczre bízza. Ez utóbbi a részletekkel még nem készíthetett el egészen; most azonban kilátásunk van az egésznek bevezetéséről rövid időn értesíthetni olvasóinkat, kiknek kegyeletes áldozatkészsége hozta s hozza létre mind a már kész mellszobrot, mind a még készülő síremléket.

** (Az országgyűlés összehívása felől) mind sürűbben beszélnek és összehívás napul apr. 18-at emlegetik.
 ** (Zágráb városa) képviselőle Andrassy miniszterelnököt, Deák Ferenczet és b. Gablenczet díszpolgárrá választotta.
 ** (Király Ö Felsége) Vetter, honvédtábornokot f. hó 7-én magán-kilallgatáson fogadta.

† (Karagorgyovics herceg és vádlottársai) pörének nyilvános tárgyalása f. hó 8-ika óta foly. A közönség nagy érdekeltséggel kíséri. A Polit. Ujdonságokban ösmertetni fogjuk a nevezetes tárgyalást.

† (Karagorgyovics Péter) herceg, a vizsgálat alatt levő herceg Karagorgyovics Sándor fia, kinek ügye most foly a büntényítő törvényszék előtt, Párisból Pestre érkezett.

† (Arad városa) 1849. febr. 8-án megtámadtván, megmaradását csak a honvédek vitézségének köszönhető. Ez emlékeztetés nap 20-ik évfordulóját ünneplé a város febr. 8-án, s az ünnepély az agg Boeckó Dániel megjelenése e városban csak emelte, ki mint kormánybiztos a megmentésnek főresze volt. E város ünnepi szint öltött. A honvéd-egylet, tüzoltókar és dalgyűjtő testületleg zászlók alatt a főtéren összegyűlvé egyesültek, kikhez ezek és számtalan egyesek csatlakozva, a menet a tüzoltók zónakarával élén, 9 óra után szép rendben a helybeli sírkertbe indult. Itt, miután a dalárda a Szózat első versszakát elénekelté, a kápolnában isteni tisztelet tartott. Isteni tisztelet végzetével a honvédek sirtájhoz vonult a menet, hol a sír beszantelése — és egy gyönyörű halotti éneknek a dalárda által lett elénekélése után Vass István, a honvédegylet alelnöke tartott alkalmi beszédet. Ezután az agg Boeckó Dániel, febr. 8-kának egyik hóse, — ki e napra 80 éve daczára, Arad kérésére megjelent, — lépett a sirdombra. Megható volt látni a tisztos öreget, kinek firtjei már az ezüstből arany színbe mennek át, midőn reszketeg hangon nyilvánítá, hogy ő királyunk azon mondatában: „Csak boldog népek lehet boldog uralkodóját! Magyarországnak szebb és boldogabb jövőjét látja; azért a haza és király iránti tántoríthatlan hűségére és ragaszkodásra int. Végre Arad polgárait megáldván, beszédét azzal végzé: „Éljen a haza!"; mit ezer meg ezer „éljen" viszhangozott. Innen Vass István felhívása folytán a szomszéd gör. kath. temetőbe, hol a február 8-kán 1849-ben elesett szerbek vannak eltemetve, indult a menet s itt először főt. Petrovics Tivadar szerb lelkész tartott beszédet szerb nyelven, azután pedig Vass István, kiemlélvén beszédében, hogy e nap legyen az engesztelődés napja; felejtjük el a multak keserveit s testvérileg egyetértve igyekezzünk a haza boldogítására. Ezzel az ünnepély befejeztetvén, a menet azon rendben, a mint jött, haza távozott.

† (A pesti egyetemből) már többen beléptek a hadseregbe mint önkéntesek; összesen körülbelül 60-an lesznek.

† (A nagyváradi) jogakadémia több hallgatója használni akarja azon kedvezményt, mely szerint, ha mint önkénytesek belépnek a hadseregbe, tanulmányait folytathatják. A Nagyváradon állomásozó vadász-zászlóalj parancsnoka kijelentette, hogy ha a vadászokhoz legalább tizenötven jelentkeznek, számukra kadez-iskolát fog alakítani, s egy év múlva mint tisztet osztathatnak a honvédségbe.

† (A bécsi burgszínházban) mult héten az „Elátkozott herceg"-et adták. A számos közönség nem csak a megelégedésére király ő Felsége Rudolf koronaherceggel és Gizella főhercegnővel jelent meg az udvari pólolyban. A királyi gyermekek ez alkalommal voltak először színházban, s a közönség élénk örömet érzett azon vidámság és meglepő benyomás fölött, melyet a víg darab a gyermekekre gyakorolt, kiket ezenkívül még Schöne drasztikus játéka különösen mulattatott. — Gizella főhercegnő szombaton a ávirdai hivatal akarta meglátogatni, szándékában azonban rosszul lett által megakadályoztatott. A főhercegnő ugyanis természetait tanulmányában már a táviróg juttot, s az elméleti tanításba a gyakorlati előadás fog kapcsolattani.

† (Moustier marquis) hosszabb betegeskedés után f. hó 5-én Párisban meghalt. Franciaországot felváltva majd Berlinben, majd Bécsben, majd

Konstantinápolyban képviselte, míg végre 1866-ban külügyminiszterré lett; mely utóbbi hivatalában 1863. decemberében Lavalette marquis által váltottat fel. Arezképe és életrajza közölve volt lapunkban 1866-ban, mikor Franciaország külügyminiszterévé nevezetett ki.

† (Dézsen) f. hó 8-án két fáklyás zene volt egyszerre. A baloldaliak szervezkedő gyűlést tartottak; azt illette az egyik. A jobboldali ezzel szemben megitzelte volt képviselőjét Betegh kelemen és névnapi alkalmából Gajzókó Salamont. Azt írják, hogy nem verekedtek össze.

† (Az akadémiák egységéről) Thaisz kapitány hivatalos jelentést tett a hatóságknál. E jelentésből kitűnik, hogy a vizipuskák elmaradásának oka volt, hogy a városházi toronyór későn jelezte a tüzet. Az első vizipuska Lipótvárosból, a második a Terézvárosból, a harmadik a budai Gans-féle gyártelepről jött. Az udvaron csak a két első dolgozhatott s a többi kiszorult az utcára. A tüz valódi okát kipuhatolni nem sikerült. Anyai bizonyos, hogy megbocsáthatlan könnyelműségből eredett.

† (A farsang utolsó napjaiban) leglátogatottabb bál volt Pesten a redoubtban vasárnap este tartott u. n. „bolondokbálja"; oly zsúfolva volt a nagy-szerű terem, hogy alig lehetett mozogni benne. Sokféle bolondságot végezh vittek a rendezők ez este. A mint belépett az ember, már a léposon nyaka közé szakadt a hó, apró papirdarabokban. A teremben magában valami elektrikus nap rontotta a türelmes publikum szemét. Jöttek azután mindenféle akrobaták; chorus is volt, mely annyiféle húzta a nótát, a hány torok müködött benne. Papiros kakasokba bújtatott gyerekek kukorékoltak, sípoltak, doboltak. Bolond újság is jelent meg a „Dudatepsi gözlöny" és „Pester Leid" címmel.

† (Vaucluseben) egy fiatal leány csábítóját agyvalótté, miután az utóbbi az ígért házasságot megtagadta, bár a leány már áldott állapotban volt. A leány törvényték elé került, s védelmére csupán azt hozta föl, hogy elrablott becsületeért akart bosszút állani. Az esküdtsek a bírák kérdéseire „nem"-mel felelt, s a vádlottat felmentette.

† (Haldózs.) Gróf Festetics Albert János meghalt febr. 10-én, 83 éves korában.

† (Nép vérbírósa.) A temesvári börtönből jan. 29-én 3 fegyencz szökött ki, s ezek közül egy gyujtogató Gyírok községbe menvén, egy rokona el akarta fogatni. A fegyencz ellenállt, s a bottal, vasvillával, s egyéb hasonló fegyverekkel ellátott nép agyonverte.

† (Gyilkosság.) Gulács községében e napokban egy Balla nevű kondás összeeszevén bojtárjával, ennek fejébe baltáját oly erővel vágta bele, hogy azonnal szőnyet halt. A kondás a véres tett után azonnal kerekelt oldott s daczára annak, hogy Gulács községben, a szomszéd m.-papi községben csendbiztosok laknak, nem sikerült kézrekeríteni. H. J. alispán, kinek a tettes kondása volt, 300 frt jutalmat tűzött annak, a ki kézre keríti. Az illetőnek már nem első tette a vérengzés; több ízben volt ilyesmirt fenytve. Mint mondják, feleségének vállát is baltával vágta el.

† (Több erdélyi román) egy memorandumot nyujtott át még mult évi december 30-án Beust grófnak, mint „államkancellárnak", az erdélyi románok állapotáról. Beust gróf ismételve köszönetét fejezte ki a fölvilágosításért e tárgyról, de kijelentette, hogy a panaszoknak, melyek a románok ellen intézettek, nem Bécsben van székelyük, hanem Pesten át érkeznek, miert is ő nem ítéltel meg teljesen ezek mibenlété.

† (Magas élethor.) Keeskeméten közelebb hunyt el öz. Klingert Antalné; élt 105 évet, hagyott maga után 67 unokát és dédunokát.

† (Milesz Béla) urtól, Kazinczy fogsági naplója közlőjétől nyilatkozatot vettünk, miszerint a nevezett közleményhez mult számunkban tett jegyzetben hibásan (s tudta nélkül) volt ref. lelkésznek nevezve, ref. tanító helyett.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 5. „A családások." Vigj. 5 felv. Irta Kisfaludy Károly.

Szombat, febr. 6. „Dinorah." Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer.

Vasárnap, febr. 7. „Öldösuít honvéd." Színmű 4 felv. Irta Szépligeti.

Hétfő, febr. 8. „A szép molnárné." Vigj. 1 felv. Irta Mellesville és Dumanoir. Ford. Somolki. — És „A miniszterelnök hálya." Vigj. 1 felv. Irta N. N.

Kedd, febr. 9. „A boldogság első napja." Vig opera 3 felv. Zenéjét szerz. Auber.

Szerda, febr. 10. „A völgy lilioma." Dráma 5 felv. Barrière után francziából ford. Feleki Miklós.

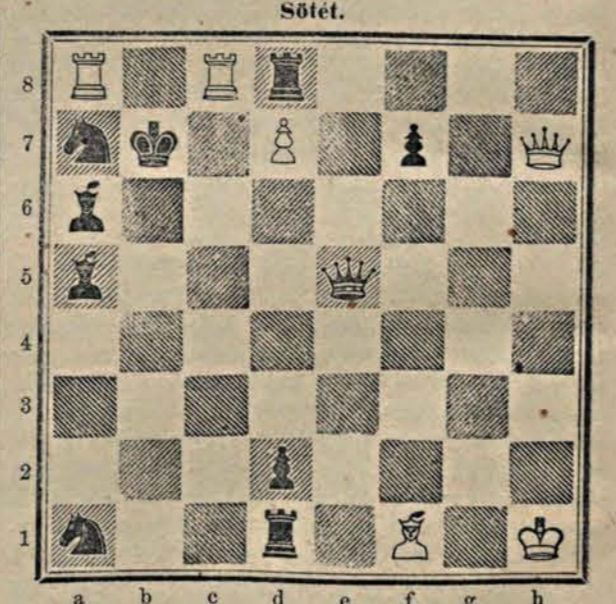
Csütörtök, febr. 11. „Lohengrin." Opera 3 felv. Szövegét és zenéjét szerz. Wagner Richárd.

Szerkesztői mondanivaló.

— Pest. B-i A. Az újabbat nem közölhetjük. A bástiai liget valóban megérdemlé a szükségessé simítást s egy kis összevonást, akkor közölhető is volna. — Pest. A halálkölő király — még sem közölhető. — Dezs. P. F. Az arczkép megjött; alkalmilag föl fogjuk használni. Egyszer már lett volna reá szükségünk, akkor kerestük is, de nem volt található. Köszönjük. — Berlin. I. Gy. Igen sajnáljuk, hogy a kivátnak elogat nem tétünk; de a szerkesztőség csak rendes munkatársai számára rendelkezhetik, meghatározott számú példányokkal. — D-Földvár. H. L. Az utóbbi már fölhasználtuk. Az előbbi kuldemény is, mellékleteivel együtt, hiány nélkül megérkezett. — Kassa. O. Gy. A kivátnak társalpnak, a Pol. Ujd. felel meg. — A „Neptantók Lapja" című közlőnyt a kultuszminiszterium adja ki. — Bakony. K. ... Szives tudósításait jövőre is elvárjuk. A küldött okmány inkább napilapokban foglalhatna helyet; ilyesmi egész terjedelemben közlésére nem rendelkezhetünk elegendő térrel.

— A Vasárnapi Újság mult 1868-diki évfolyamából a következő számok: 14. 18. 23. 31. 32. 35. 36. 38. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 47. 48. 50. 52. 53. elfogyván, azokat néhány hiányos példány kiegészítése végett, az átengedni kész tulajdonosoktól szivesen visszaváltja — a kiadó-hivatal.

SAKKJÁTÉK. 481-dik sz. f. — Hein R.-tól (Magdeburgban.)

Világos indul s a 9-dik lépésre matot mond. A 476-dik számú feladvány megfejtése. (Szirmay Jánostól, † 1868.)

Table with 4 columns: Világos, Sötét, Világos, Sötét. It contains chess move notations like 1. Fa2-e6, 17-e6; 2. f6-f7, tetsz. sz.; 3. f7-f8 Huszár matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Harasztiban: gr. Festetics Bennó. — Kecskemén: Kacsó Lajos. — Miskolcon: Czenth József. — Csákványon: Kling Iván. — Jászberényen: Galambos István. — Pécelén: Rády György. — Gelsein: Glesinger Zeig. — A pesti sakk-kör. Rövid értesítés. Harasztiban. Gr. F. B. A kérdzett lakása Nagy-Szombatban van.

TARTALOM.

Martinovics és Szentmarjay (két arczkép). — A Martinovics-pör 1795-ben (vége). — A Martinovics-pört illető egy-koru hírlapi közlemények. — A melbourni tésos (képpel). — A zborói kastély (képpel). A forradalom végnapjaiból. — Aranyások Szibériában. — Kazinczy Ferencz naplója budai fogságában (folytatás). — Egyveleg. Tárház: Francia itélet a magyar zenéről. — Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HETI-NAPTÁR. Table with columns for days of the week and months. It lists religious and public holidays for February, including Vasár, Hétfő, Kedd, Szerda, Csütörtök, Péntek, Szomb. and their corresponding feast days like C1 Bállet, Fauszt, Julianna, Donát Kánt, Simon, Flóvia, Jéz. tövisk, Eleuther pk.

HIRDETÉSEK.

Lótulajdonosok s gazdászok számára.

Hangok a Kwizda-féle állatgyógyászati készítmények felett. Bees lapjában joggal tétetvén említés azon lényeges előnyökről, melyek az uralgó marhavész alatt hirtovos korneuburgi marhapor használata által elérhető. Azon nagyszemű áldozatok, melyeket a jelen marhavész az ország több vidékein kivátn, bizonyára minden mezeigazda kötelességül tűzndi ki magának, hogy ily csapásoktól a lehetőségik biztonságba helyezze, emédfogva kötelességemnek tartom észleletem által merített tapasztalataimat közhírré tenni, hogy azon vidékeken, hol a marhavész tartama alatt a korneuburgi marhapor rendszeresen használtatott, ott a marhavész nem került kitörésre. Ezen óvszer különösen 1856-ban bizonyult be jónak Oberauler földbírtokos istállójában St. Rupprechtben Villach mellett, kinek szomszéd gazdáságai jelentékeny veszteséget szenvedtek, miközben saját marhadlás minden veszélytől ment maradt, melyet mint valóságos megőrtött dolgot nemcsak Oberauler, hanem az ottani előjáró Schöfmann ur kész bebizonyítani. Villach. Tisztelettel Fürst M. On es. kir. szab. úditó-nevének ismételt használata csatlhatatlan hathatósága oly mértékben meggyőzött, hogy azt minden alkalommal használatba veszem, küld-jön nekem ismét stb. Gyógy. Gróf Kun István.

Ösazári királyi engedményezett korneuburgi marhapor lovak, szarvasmarhák és juhok számára.

1 nagy csomag ára 84 kr., egy kisebb csomagé 42 kr. o. é. Üditőnedv lovak számára. Kwizda Ferencz Jánostól Korneuburgban, kizárólag szabad. ő cs. és kir. felsége I. Ferencz József által. 1 üveg ára 1 ft. 40 kr.

Ló-patakenőcs, kerges, türekeny paták s kisebbszerű üre-ges pataoldalak ellen. Egy szelence ára 1 ft. 50 krajczár.

Patasgárpor, a patasgár-rothadása ellen lovaknál. 1 tüveg ára 70 krajczár.

Kutya-lapdacsok

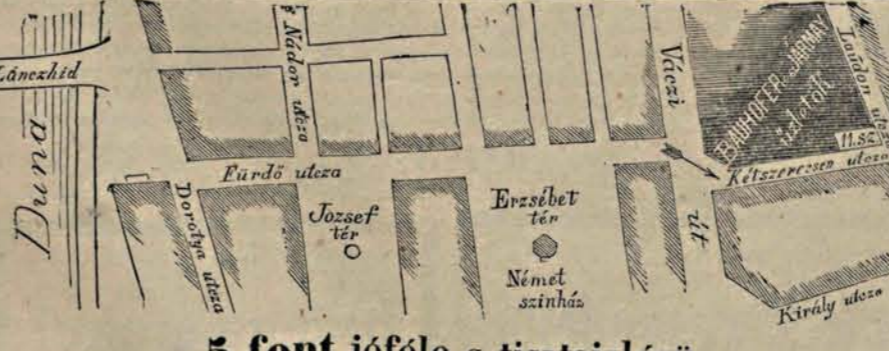
kutyabetegségek (Staupe) ellen, göres, vidatáncz, nehézkör, csúz- s a kutyák közönséges betegségei ellen. Biztos óvszer az ebűh ellen. — Egy skatulya ára 80 kr.

Gyógypor házi szárnyasállatok számára,

a ludak, kacák, tyukok, gyöngytyukok és pávak hullása s közönséges betegségei stb. ellen. Egy csomag ára 50 kr.

Valódi minőségben kaphatók Pesten: TÖRÖK József gyógyszerész urnál, király-utca 7. sz. a.; Thalmayer A. és Tarsa; Halbauer testvérek; Glaz J. és Frühwirth, Rakodczay A. Budán: az udvari gyógyszerertárban. — Magyarországon majd minden város és mezővárosban van rakhely, mi koronkint a legolvasottabb lapokban köz tudomásra hozatik. 404 (1)

Öväs: Hogy a t. cz. közönséget a hamisítványok megvételeitől megóvjuk, czemmel tudatjuk, hogy csak azon csomagok és üvegek a valódiak, melyek a korneuburgi kerületi gyógyszerertár pecsétjét hordják magukon.

5 font jóféle s tisztalésű kávé csak 2 ft. 80 kr.

Portorico-kávé . . . 3 ft. 40 kr. Plant-Ceylon-kávé . . . 4 ,, 20 ,, Arany-Java-kávé . . . 3 ,, 80 ,, Cuba-kávé egész finom 4 ,, 40 ,, Laguayra-kávé . . . 4 ,, — ,, Gyöngy-kávé egész fin. 4 ,, 50 ,,

Cukor, brasíliai-rhum, egy pint 1 ft., legfinomabb jamaikai-rhum, Pecco-virág- és Souchong-thea, sardinák, mustár és sajt-félék a legutjánosb áron kaphatók Pesten.

Bauhofer és Jarmay-nál,

A t. cz. vidéki közönségnek! Üzletünk könnyebb feltalálása tekintetéből szolgáljon tájékozásul az itt lenyomott tájrajz, mely a lánchídtól veszi kiindulási pontját!

Folyvást előfizethetni a következő alábbjegyzett hírlapokra:

(január 1-től kezdve teljesszámú példányokkal szolgálhatunk.)

Előfizetési feltételek:

Table with 2 columns: Publication name and price. Publications include Vasárnapi Ujság, Tarka Világ és Képes Regelő, Gazdászati Közlöny, Honvéd katonai hetilap, Nép Zászlója, Jogtudományi Közlöny, Izraelita Közlöny.

A Politikai Ujdonságok-ra külön február 1-sőtől kezdve előfizethetni 5 óra (febr.—június) . . . 2 ,, 10 ,,

A pénzes levelek bérmentes küldése kérétek. Heckenast Gusztáv hírlapkiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4-dik sz. a.)

A legnagyobb vászonruha-raktárban

„YPSILANTI“-hoz Pesten

kaphatók a legolcsóbb áron a legnagyobb választékban, mindennemű kész fehérműek, urak, hölgyek és gyermekek számára.

20,000 darabnál több férfi-ingek, rumburgi, hollandi vagy irlandi vászomból darabja 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft. 10,000 darabnál több színes férfi-ingek 1000 különböző mintában 1 ft. 50 kr., 1 ft. 80 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft. Feher madapolan férfi-ingek 1 ft. 50 kr., 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft.

Férfi-gatyák vászomból, magyar, félmagyar vagy francia mintára 1 ft. 75 kr., 2 ft. 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft. Női ingek vászomból, simák 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 5 ft. himeze 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 5 ft., 6 ft., 8 ft., 9 ft., schweizeri és francia mellmustrával 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft. 6 ft., 7 ft., 8 ft., 10 ft. Női fűző-vallak (Damen-Mieder) 1 ft. 50 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr. Fiu ingek vászomból 4 éves 1 ft. 80 kr., 2 ft. 40 kr., 6 éves 1 ft. 85 kr., 2 ft. 40 kr., 8 éves 2 ft., 2 ft. 45 kr., 10 éves 2 ft. 10 kr., 2 ft. 65 kr., 12 éves 2 ft. 40 kr., 2 ft. 90 kr., 3 ft. 50 kr., 14 éves 2 ft. 65 kr., 3 ft. 15 kr., 4 ft. 20 kr., 16 éves 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr. Színes fiiu-ingek 4 éves 1 ft. 10 kr., 1 ft. 25 kr., 6 éves 1 ft. 25 kr., 1 ft. 40 kr., 8 éves 1 ft. 35 kr., 1 ft. 55 kr., 10 éves 1 ft. 60 kr., 1 ft. 75 kr., 12 éves 1 ft. 65 kr., 2 ft., 14 éves 1 ft. 75 kr., 2 ft. 10 kr., 16 éves 1 ft. 75 kr., 2 ft. 20 kr. Mindennemű téli alsó mellények, nadragok, harisnyák és egyéb téli czikkék férfiak és hölgyek számára nagy választásban.

Főráktára a legjobb amerikai krinolinak mindenféle színben 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft. — 5 ftűg.

Színes alsósoknyak 4 ft. 75 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 7 ft. — 10 ftűg. És sok egyéb kész fehérmű czikkék, melyekről az árcjegyzék kívánatra bérmentesen elküldetik. — Továbbá ajánljuk nagy raktárunkban rumburgi, hollandi és irlandi vászakban, vége 2 ft., 28 ft., 30 ft., 32 ft., 35 ft., 40 ft. — 120 ftűg. Vaszonzekendők, tucatzta 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft. — 20 ftűg.

Törölközők, tucatzta 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft. — 20 ftűg. Színes ágyi kanavász, vége 9 ft., 10 ft., 11 ft., 12 ft., 13—16 ftűg. Vaszon asztalkendők, tucatzta 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 30 kr., 6 ft. 60 kr., 7 ft. 50 kr., 8 ft. — 12 ftűg; abroszok minden nagyságban hat személytől 24-ig; asztali készletek 6, 12, 18 és 24 személyre.

Nagy választás agyterítők, piquet- és tricót paplanokból, kavés és esemegeken-dőkből.

Menyasszonyi készletek bevásárlásánál fehérműek roppant halmazát következtében oly helyzetben vagyunk, hogy a legnagyobb mennyiséget mindenkor készen szolgáltatathatjuk.

Küldeményeket minden irányban utánvéttel meg a levél érkezte napján azonnal elküldünk és csomagolást nem számítunk, ugyszinte megrendelések leg hamarabb elkészíttetnek.

Kollarits József és fiai.

Az első budapesti férfiruha-csarnok
fennállásának rövid ideje alatt rendkívüli jutányosság, szilárd és igazi szolgálata folytán a tisztelt közönség által jónak ismert nagy

ruha-tára

6 Dorottya-utczában
6 Wurm-udvar 1-ső em. 6

ajánlja dústartalmu választékban bel- és külföldi szövetekből legújabb szabás szerint csinosan és szilárdul készített ruháit

bámulatos olcsó árakon.

Ószi felöltöny 10-35 frt.	Téli öltöny 18-60 frt.
Ószi öltöny 10-25 "	Téli madrag 6-12 "
Ószi jaket 15-35 "	Téli mellény 4-8 "
Bárcsony jaket 12-35 "	Salon-öltöny 24-46 "
Vadász öltöny 8-20 "	Házi és iroda-öltöny 4-12 "
Úti köpeny 13-40 "	Pongyola-öltöny 10-30 "
Papi öltöny 18-40 ft.	

Ajánlja továbbá utazó-bunda- és ruha-kölcsön-Inteztetet a legelfogadhatóbb feltételek mellett; és minden viselt ruha újjal kicseréltetik.
Megrendelések vidékekről a beküldött mérték szerint gyorsan és gondosan véghezvittetnek. 254 (11-12)

Gazdasági és kerti vetőmagvak,
az első magyar
kertészgazdasági ügynökség magtárában
Pesten, József-tér 14-dik szám
a legjobb csiraképeségben:

Magyarhoni luczerna	100 font	34-35 frtfg.
Francia luczerna	100 "	44-48 "
Steier veres-virágu	100 "	28,30-32 "
Sárgavirágu here	100 "	20 frt.
Belföldi perje-fümag	100 "	16 "
Olasz fümag	100 "	22 "
Angol fümag	100 "	23-24 frtfg.
Francia fümag	100 "	24-25 "
Burgundi répa, a legjobb	100 "	26 frt.
Czukorra	100 "	20-22 frtfg.

A legjobb Braunschweigi téli káposzta-magvak fontja 2 ft. 80 kr. 3 ft.
Mindennemű gazdasági, konyha-kerti és virág-magvak, diszfak, cserjék, szőlő-fővek, cserfa- és akaczfá-csemeték, valamint selyemhernyó-tojások a legújatosabb árért kapbatók.
Az 1868-ki árjegyzéket felszólításra mindenkinek díjmentesen átküldjük.
A n. érdemi közönség becses megbízásáért eszedik az 1-ső magyar kertész-gazdasági ügynöke
394 (3-4)

Varga Lajos.

KÁNYA JÓZSEF
(előbb Böhm és Kánya)
Pesten, József-tér 10-ik sz. a.
ajánlja
minden évszakra
dúsan ellátott
legújabb bel- és külföldi
női-divatáru
raktárát.
301 (4-6)

MOLL SEIDLITZ PORA
Külföldi italom - emlék-pézséval a párisi világtárlásán 1855-ik évről.

MOLL A. védjegye

Központi szállítási rakhely a „golyához“ címzett gyógyszer-tár Bécsben.
ÓVÁS. Azt tapasztalván, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adtaknak el, melyek saját utasítványaimmal szorúl szóra azonosak és saját nevem aláírásával vannak hamisítva, s így kulaakra nézve gyártmányaimmal könnyen összetévesztetők, — mindfogyva azon észrevétellel övök mindenkit ezen hamisítványok megvételezél: hogy az általam készített Seidlitz-porok minden egyes katolyat, valamint az adagok papírjai hivatalosan letéteményezett vedmakkal vannak ellátva.
Ara egy bepecsételt eredeti katolyának 1 ft. 25 kr. — Használati utasítás minden nyelven.

E porok, rendkívüli s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyult gyógyhatásuk által minden eddig ismert házi-szerek között tagadhatatlanul az első helyet foglalják el: — mint azt sok ezer, a nagy császári birodalom minden részéből került s kezeinknél levő hálaíratok a legérseztesebben tanúsítják, hogy e porok **rögzött szorulásoknál, emésztéshiany és gyomorbevétel; továbbá: gör-gesök, vese- és ideges bajokban, szivdobogásban, idegesség okozta fájfájásnál, vértüvelésnél, ezuzos fájfájásnál, végül hysteriára, búkóra és huzamos hanyasra** hajlammal stb. a legjobb sikerrel alkalmaztattak, s a legártósabb gyógyhatást eredményezték. — Az ez értelembe igen is kiterjedt lévelés számos bizonyítványt tartalmaz oly betegek részéről, kik miután nálok mind, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógymóddal eredménytelenül kimerítetett, ez egyszerű házi-szerhez folyamodtak, és ebben rongált egészségöknek helyreállítására oly soká eredménytelenül keresett gyógyszer meglegék. — Ez elismerőiratok szerzői között a társadalomnak csaknem minden osztályai, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mezei gazdák, tanárok és hivatalnokok sőt gyógyszerészek és orvosok, valamint mindkét nembeli oly egyének is képviselők, kiknek ezelőtt még a legbirteltebb gyógyforrá sok sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségök csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állított helyre.

A főraktár létezik:
PESTEN TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám alatt.
UHL JÓZSEF ur kereskedésében, granátos-utczában.
Ezen czégek alatt szintén megrendelhető:
a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsírolaj is.
Ara egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. o. e.
Az üvegek el vannak látva vedmárkával és kimerítő használati utasítással. — Ez az egyetlen faj, mely minden töltés előtt vegytanilag megvizsgáltatik és czimkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legártósabb májhalzsír-faj a Dorsch-halnak leggondosabb egybegyűjtése és kiválogatása által van meggyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az közvetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-májhalzsírolaj Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelesb gyógyszer a mell- és tüdőbajokban, serophulus és rachitis, köszvény és esz, idült borkütes, szemgyulladás, ideg- és több más bajokban alkalmazatik.
262 (44-50)

Dr. Pattison-féle
köszvény-vatta
enyhíti azonnal s gyorsan gyógyítja
a köszvény és csúzok
minden nemét, u. m.:
arez-, mell-, torok- és fogfájás, — fej-keze- és térdköszvény, — tagszaggyatas, gerincez- s agyekfájdalmak. Ara egy egész csomagnak 70 kr., félcsomagé 40 kr., és kapható Pesten: a „szent lélekhez“ címzett gyógyszer-tárban, király-utca 7-ik sz. alatt; Temesvárt: Pecher J. E. gysz.; Makón: Weil M., Budán: Piehler V. udv. gyógyszerész; Veszpremben: Tuszkan M.; Zomborban: Heindlhofer R.; Eperjesen: Schmidt K. gysz. uraknál. 396 (1-4)

Titkos
betegségeket
és
nemi gyengeséget
katonái és polgári kórházakban sikerrel használt egyszerű módszerrel bámulatos gyorsan és alaposan (az újonnan keletkezetteket 48 óra alatt) gyógyítja Weiss J. gyak. orvos és szülész, az itteni es. kir. garnison főkórházban kiszolgált osztályorvos, minden alkalmatossággal egy a titoktartás, mint a gyógyításhoz jól beosztott rendelő-intézetében Pest, kis mező-utca 33. sz. 1. emelet, (a „Teréziához“ címzett gyógytár szomszédságában), bemenet a lépcsőn, naponként reggel 7 órától 10-ig és délután 1-4 óráig.
Férfiak és hölgyek részére külön bemenet és külön várószoba.
Díjjal ellátott levelekre leggyorsabban válasz, és kívánatra gyógyszerrel is gondoskodik. 317 (22-24)

Magyar atalános
közigazdasági, ipar és kereskedelmi
központi ügynökség
Pesten, Sebestyén-utca 5-ik szám.
Ezen 10,000 forinthyi övadék mellett engedélyezett intézet üzletállványai:
Birtokok adásvétele és haszonbérlete. KÖLESÖNÖK kieszköz-lése ingatlanokra. Biztosítási ügyekben az érdeklettek által a biztosítási szerződésnek alapján támasztható jogos igények érvényesítésénél felel jogképviselete. **Pénzbehaj-tási ügyek.** Bel- és külföldi intézetek, tarsulatok, községek, gyarak, kereskedőházak s magánosok érdekeinek képviselete. Egyesek pénzügyi és birtok-vizonyainak rendezése s vagyonának kezelése. Tarsulatok és vállalatok létrehozása. Üzleti összeköttetések előmozdítása. Új felfedezések és találmányok értékesítése. Üzletek és üzletek körüli utbaigazítás, felvilágosítás s tanácsadás.
Ez intézetnél egy a keleti tartományoktól érdeklő külön joggyűjtés és üzleti osztály is alakítottatott.
Az ügykötő felek előnyének s érdekeinek lehető előmozdítása tekintetéből az intézet, a tulajdonos ügyvédi irodájával egyesítetett.
Programmok, melyekből az intézet díjszabályzata is kivihető, díj nélkül és bermenetve küldetnek.
Kármán Lajos.
köz- és váltóüggyvéd s a fentebbi intézet tulajdonosa.
397 (1-11)

Titkos
betegségeket
még makacs és tüdült bajokat is úgy kórodásban, mint magán gyakorlat foly-tán több ezer betegnek legjobbnak bizonyult mód szerint, sokszor a nélkül, hogy a beteg hivatalosan vagy élet-módjában gátolatlan, gyökeresen, biztosan és gyorsan gyógyit
Med. dr. Helfer Vilmos
Pest, király-utca 27. szám Medetz-ház-ban, 1-ső emelet, délelőtt 7-9-ig, dél-után 1-4 óráig.
Díjazott levelekre azonna-válaszoltatik, s kívánatra a gyögy-lszerek is megküldetnek.
390 (3-12)

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
Csupan Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — **Csupan Politikai Ujdonságok:** Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyezer hasábjott petit sor vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden igtatás után 30 krajczár.

Fuad basa.
(1814-1869.)

Az időviszonyok meglepő fordulata az, hogy mi, kik egykor annyit szenvedtünk Törökországtól, s ez országgal évtizedeken át folytatott harcainknak tulajdonítjuk azt, hogy haladás tekintetében a nyugat-európai népektől annyira elmaradtunk, — ma, ez alig egy század előtt még halálos ellensé-günknek fennmaradását ohajtjuk. A politika, az érdekek egysége kényszerít bennünket arra, hogy megbocsássunk annak, ki Mohács-nál oly borzasztó csapást mért a nemzetre. Aggódva figyeljük a Törökország felbontá-sára irányzott törekvéseket, s másrésztől örülni tudunk mindennek, mi Törökország életképességéről tanuskodik.

Az idősorokhoz ma már nem tartozhat az a Törökország, amely a szláv népeket a mivelő-dés által akarja összekötni, hanem az a panszlavismus, melynek szálait Oroszország tartja kezében, — s mindkettőnket egymás támogatására utal a keleti kérdés.

med, vagyont elkobozván, számizte. Fuad erre a galata-szerajji török főiskolába lépett, s főleg az orvosi tudományokat tanulta, mert az orvosi pálya nyujt leghamarább ke-nyeret Törökországban. Még mint tanuló költői nevet szerzett magának.

1834-ben részt vett a tripolisi expeditió-ban mint orvos, s ez idő alatt alkalma volt a francia nyelvet megtanulni, ugy hogy visszatérvén, belépett a Porta tolmácsai közé s ezzel kezdetét vette politikai pályája. A szorgalom és komolyság, melylyel az újabb nyelveket, a történelmet, a népjogot és nem-zetgazdaságot tanulmányozta, felkeltették főlebbvaló ifgyvel-mét, s 1840-ben követségéi tit-kárrá nevezetett ki Londonba. Gyorsan emelkedett ezután. 1849-ben belügyminiszter, s 1852-ben Ali basa után külügy-miniszter lett. Ez állásában az orosz törekvések elleni maga-tartása és „Az igazság a szent helyek kérdésében“ című röpi-rata által Miklós czár haragját hitva ki, ki 1853. márcz. havá-ban Mentsikoff herceget kül-dötte Konstantinápolyba, s ennek sürgetésére Fuad helye-telen volt lemondani. De azért a keleti háboru alatt sem mar-radt távol a közügyektől, s 1854-ben Omer basa főhadiszál-lásán mint kormánybiztos nyert alkalmazást, sőt a görögök el-leni harcban mint katona is kitüntette magát. 1855-ben is-mét átvette a külügyi tárczát, s a következő évek képezik ál-lamférfiai működésének fény-pontját.

FUAD BASA.

Ma mindkettőnknek egy el-lenségünk van, a — panszlavis-mus, nem az a panszlavismus, mely a szláv népeket a mivelő-dés által akarja összekötni, hanem az a panszlavismus, melynek szálait Oroszország tartja kezében, — s mindkettőnket egymás támogatására utal a keleti kérdés.

A keleti kérdés megoldása alatt értik éjszakon Török-or-szág felbomlását, mi pedig a megoldás alatt értjük a status quo fenntartását és biztosítását, s ezel csak az által érhető el, ha Törökország a civilizatio, a reformok terén előbbre haladt s erősödik.

A magyart is, a törököt is azzal vádolják, hogy a nemzeti-ségeket elnyomják. A történe-lem bizonyítja e vád alaptalan-ságát. Törökországban ugy mint nálunk fenntarthaták magu-kat a nemzetiségek s a türelem tekintetében túlteszünk akár-melyik nyugat-európai népen. Mint mi nem, ugy a törökök sem erőszakolták nyelvüket és vallásukat a nemzetiségekre.

teségére Nizzában f. hó 12-dikén meghalt. — Fuad 1814-ben Konstantinápolyban szü-lött. Apja Izzet Molla, ünneplott török költő volt, sőt nagynénje Leida Hanyim is foglal-kozott a költészettel. Fuad azonban csakha-mar magára lett hagyatva, mert apja részt vett az ulemák összeesküvésében, s II. Moha-

ban. Az ő sürgetésére kezdettek építeni távirda-vonalakat, javították a világító tor-nyok körüli eddig elhanyagolt szolgálatot, s nevezetes befolyást gyakorolt a párisi béke-alkudozásokra, valamint az 1856-ki szerződés határozataira. 1857-ben a külügy-miniszteriumot Al-